

कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१

(राष्ट्रिय वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम, वातावरण संरक्षण तथा शहरी वन कार्यक्रम र भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम)

मिति २०८१/०६/१६ गतेको माननीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट स्वीकृत

बागमती प्रदेश
वन तथा वातावरण मन्त्रालयको
मिति २०.८१/०६/१६ को माननीय
मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट स्वीकृत ।
आधिकारिक हस्ताक्षर

बागमती प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
हेटौंडा, मकवानपुर
नेपाल

मा. कृष्ण प्रसाद सिलवाल
मन्त्री

सचिव

विषयसूची

प्रस्तावना	६
कार्यविधि तयारीको उद्देश्य:	६
कार्यक्रम कार्यान्वयनको समष्टिगत मागदर्शन	६
संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ	८
परिभाषा	८
१. जिल्ला वन सुरक्षा समन्वय समितिको बैठक	१०
२. वन अतिक्रमण नियन्त्रण समितिको बैठक	१०
३. वन श्रमिकहरुको सामुहिक बीमा खर्च	१०
४. डिभिजन वन नर्सरी संचालनका लागि वार्षिक रुपमा तालिम प्राप्त नर्सरी नाईकेको पारिश्रमिक	१०
५. बहुमूल्य प्रजातीको बीउ स्ट्याण्ड व्यवस्थापन तथा बीउ सङ्कलन	११
६. चुरे तथा मध्य पहाडमा हैसियत विप्रेको जमीन पुनरुत्थानको लागि गत आर्थिक वर्षमा स्थापना गरिएको प्लटको व्यवस्थापन/अध्ययन तथा अनुसन्धान	११
७. अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत	११
८. गत्लाङ क्षेत्रमा डढेलोले क्षतिग्रस्त वन क्षेत्र व्यवस्थापन	१२
९. अतिक्रमण नियन्त्रणका लागि वन सिमाङ्कन	१२
१०. सामुदायिक वन क्षेत्र भित्रका पानीको मूल वरिपरिको जलाधार क्षेत्र संरक्षण	१२
११. रणनीति/ऐन/नियमावली/कार्यविधि/अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्य	१३
१२. प्रदेशस्तर तालिम/गोष्ठी	१५
१३. वन तथा वातावरण विज्ञहरुको प्रादेशिक सम्मेलन	१५
१४. डिभिजन/सब डिभिजनस्तरका तालिम/गोष्ठी/बैठक/अध्ययन भ्रमण	१६
१५. बरामदी वन पैदावार तथा मालवस्तुको ढुवानी खर्च (डिभिजनस्तर)	१६
१६. विद्युतिय माघमबाट वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण/व्यवस्थापन सुचना प्रवाह (डिभिजनस्तर)	१७
१७. वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अतिक्रमण नियन्त्रणको लागि डिक्काबाट गस्ती परिचालन (गौडा गस्ति समेत)	१७
१८. तालिम आवश्यकता पहिचान	१७
१९. वन, वातावरण तथा जलाधार क्षेत्रको विकास कार्यक्रमको मन्त्रालय/निर्देशनालय/डिभिजन वन कार्यालय/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन खर्च (राष्ट्रिय वन, वातावरण तथा शहरी वन, भू तथा जलाधार कार्यक्रम)	१८
२०. स्थलगत जाँचबुझ, छानविन तथा अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयारी	१८
२१. वृद्धिमापन प्लट स्थापना तथा सञ्चालन	१८
२२. सामुदायिक वनमा वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास/कोचिङ	१९

५२

प्रसाद

५२

५२

सचिव

२३. सामुदायिक वन समूह दर्ता/कार्ययोजना तयारी/हस्तान्तरण/कार्ययोजना पुनरावलोकन.....	१९
२४. हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा पुनरुत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण.....	१९
२५. विगतमा शुरु भएका हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षणको निरन्तरता.....	२०
२६. जिल्लास्तरीय सामुदायिक वन पुरस्कार वितरण.....	२०
२७. प्रदेशस्तरीय सामुदायिक वन पुरस्कार वितरण.....	२०
२८. सामुदायिक वनको अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन.....	२१
२९. फलफूलका बिरुवा खरिद तथा वितरण/रोपण.....	२१
• सा.व./क.व./निजी वनका उपभोक्ताहरुलाई फलफूलका बिरुवा खरिद तथा वितरण/रोपण.....	२२
३०. कबुलियती वन समूहको विधान तथा कार्ययोजना पुनरावलोकन (जीविकोपार्जन सुधार योजना समेत-मध्यवर्ती क्षेत्रमा समेत-एउटै क्लष्टरमा).....	२२
३१. कबुलियती वन सदस्यहरुको करेसाबारीमा तरकारिको वीडियो वितरण कार्यक्रम (२०० घरघुरीलाई).....	२२
३२. कबुलियती वनको लागि प्राविधिक सहयोग सेवा (वन प्राविधिक सहायकबाट).....	२२
३३. कबुलियती वनको बचत सङ्कलन, सहकारी गठनका लागि वित्त सहायक.....	२३
३४. कबुलियती वनको लागि सामाजिक परिचालन सुपरिवेक्षण (डिभिजन सुपरभाईजरबाट).....	२३
३५. कबुलियती वनको नियमित बैठक तथा पोष्ट फरमेसनका लागि सामाजिक परिचालन सेवा (समूह परिचालन सहयोग-प्रति जिल्ला ८ जना, कार्य सम्पादनको आधारमा मासिक प्रगति अनुसार).....	२३
३६. वन्यजन्तु उद्धारको लागि आवश्यक औजार/सामान खरिद.....	२४
३७. वन्यजन्तुको वासस्थान विकासको लागि घाँसे मैदान व्यवस्थापन.....	२४
३८. भीमफेदीस्थित हात्तिसार संग्राहलय सञ्चालन खर्च.....	२४
३९. सालकको वासस्थान संरक्षण र विकास कार्यक्रम.....	२५
४०. फिल्डमा कार्य संचालनको क्रममा हुन सक्ने तत्काल उद्धार र प्राथमिक उपचार कार्यक्रम.....	२५
४१. WCCB बैठक सञ्चालन.....	२५
४२. Wall /Stone/Street site मा वन्यजन्तुको जनचेतनामूलक पेन्टिङ (सब डिभिजनमा, कार्यविधिमा उल्लेखित साईज र शब्द संख्या).....	२५
४३. हरेक सब डिभिजनमा वन वन्यजन्तु संरक्षणका लागि अधिकृतसहितको कर्मचारीटोलीको गस्ति परिचालन खर्च (सब डिभिजन मार्फत) १२ महिना.....	२५
४४. उद्धार टोलीको लागि बीमा खर्च.....	२६
४५. गत आव देखि कार्यरत विशेषज्ञ भेटेनरी डाक्टरको पारिश्रमिक काठमाडौं (अधिकृतस्तर).....	२६
४६. भीमफेदीस्थित हात्तिसार संग्राहलयको लागि चौकिदार र माली.....	२६
४७. धार्मिक वन समूहको गठन तथा हस्तान्तरण/नवीकरण.....	२६

१०२

प्रसाद सिलवाल

मन्त्री

गन्धर्व

४८. गत/विगत आर्थिक वर्षमा भएको जडिबुटी खेती विस्तार क्षेत्रमा पुनःरोपणका लागि बिरुवा खरिद, गोडमेल तथा क्षेत्र विस्तार आदि	२७
४९. प्राकृतिकरूपमा पाइने चिउरीको संरक्षण तथा प्राकृतिक पुनरुत्पादन व्यवस्थापन	२७
५०. सामुदायिक वनको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी	२७
५१. वन वाटिका निर्माण तथा वासस्थान व्यवस्थापन (प्रजाति विशेष)	२७
५२. सामुदायिक वन व्यवस्थापन गरी काठ/दाउरा उत्पादन	२८
५३. सामुदायिक वनमा थिनिङ्ग कार्यको लागि सहयोग	२८
५४. विगत आर्थिक वर्षमा निजी तथा सामुदायिक वनमा मोसो बाँसको अध्ययन तथा अनुसन्धानको लागि स्थापना भएको प्लट व्यवस्थापन	२८
५५. वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिका लागि राहत वितरण	२९
५६. अनुसन्धान अधिकृतका लागि मुद्दा अनुसन्धान/तहकिकात तथा दायरी खर्च (प्रति मुद्दा बढीमा रु १० हजार). २९	
५७. वन पैदावारमा आधारित उद्यम विकास कार्यक्रम	२९
५८. वन उपभोक्ता महासंघ ललितपुर मार्फत प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने कार्यक्रम	३०
५९. काठमाण्डौ महानगरपालिका भित्रका ठुला रुखहरुको तथ्याङ्क संकलन तथा अभिलेख व्यवस्थापन कार्यक्रम	३०
६०. वन्यजन्तु एम्बुलेस खरिद	३०
६१. सल्लाको वनलाई चौडापाते वनमा रुपान्तरण	३०
६२. वन विज्ञान अध्ययन संस्थान अन्तर्गत हेटौंडामा रहेको म्युजियमको स्तरोन्नति	३१
६३. District wise database management and Publication of Encroachment in Bagmati Province	३१
६४. स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुबाट वन/वातावरण विषयसँग सम्बन्धित मन्त्रालयले तोकेका विषयमा अध्ययन अनुसन्धानका लागि Research Grant	३१
६५. वन विज्ञान विषयमा स्नातक तह अन्तिम वर्षमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि इन्टर्नशिप	३१
६६. बागमती प्रदेशलाई कार्यक्षेत्र लिई वन/वातावरण विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय जर्नलमा लेख तथा रचना प्रकाशन प्रोत्साहन ३२	
६७. वन सम्बर्द्धन कार्य समूह गठन तथा सञ्चालन	३२
६८. प्राविधिक परीक्षण (दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना/जलाधार व्यवस्थापन)	३२
६९. वन नर्सरी तथा बीउ स्ट्याण्डहरुको अवस्था सहितको अद्यावधिक विवरण तयारी	३२
७०. जडिबुटी एवम गैहकाष्ठ वन पैदावार विकास बोर्ड गठन तथा संचालन	३३
७१. सिमसार क्षेत्रमा जलकुम्भी संकलन तथा व्यवस्थापन	३३
७२. कबुलियती वन समूह पुरस्कार	३३
७३. जिल्लाको वन क्षेत्रको एकिन तथ्याङ्क(कित्ता नम्बर सहित)को प्रोफाइल तयार गरी प्रकाशन	३४

सिलवाल
मन्त्री

२

१

सचिव

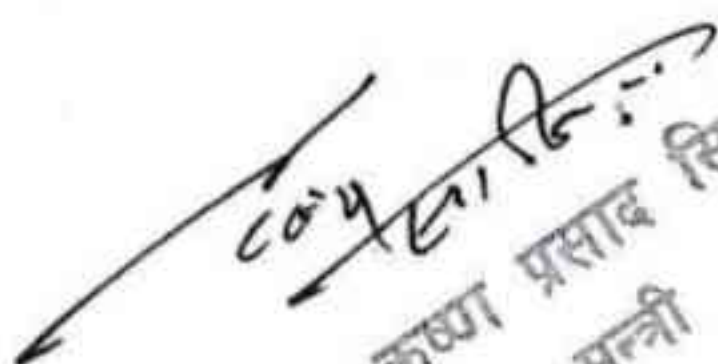
७४. वन डढेलो रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	३४
७५. धादिङ्ग जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रमा रहेको गणेश हिमाल सहितको क्षेत्र समावेश गरी वन संरक्षण क्षेत्र घोषणाका लागि पूर्व तयारी	३४
७६. बराण्डाभार क्षेत्र भित्र ढलापडा तथा सुखखड खडा काठ दाउरा संकलन (जिल्ला दर रेट अनुसार - संकलन खर्च प्रदेश सरकारलाई सोध भर्ना हुने गरी)	३४
७७. बकपत्रका लागि अदालतमा हाजिर हुने व्यक्तिका लागी अदालतसम्म आते जाते तथा खाना खर्च.....	३५
७८. डि.व.का. स्तरीय वन क्षेत्र प्रोफाइल तयारी (प्रत्येक सब डिभिजनको अलग अलग समेत समावेश गर्ने)	३५
७९. उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कार.....	३५
८०. उत्कृष्ट कार्यालय पुरस्कार	३५
८१. सब डिभिजनस्तरमा वन क्षेत्रको ज्वलनशील पदार्थ हटाई डढेलो व्यवस्थापन	३६
८२. नर्सरी निर्माण, जडिवुटि तथा अन्य बिरुवा उत्पादन, खरिद र वृक्षारोपण.....	३६
१ नर्सरी निर्माण/मर्मत	३६
२ बिरुवा उत्पादन तथा वितरण	३७
८३. संवेदनशील जलाधार क्षेत्रको निजी जग्गाको भू उत्पादकत्व बढाउन फलफूल बिरुवा खरिद, वितरण/रोपण ...	४६
८४. फलफूलका बिरुवा खरिद तथा वितरण.....	४७
८५. केन्द्रीय तथा हाईटेक नर्सरीमा गत आर्थिक वर्षमा उत्पादन भएका बहुवर्षीय बिरुवाहरूको संरक्षण.....	४७
८६. हाईटेक नर्सरी स्तरोन्नति/थप पूर्वाधार निर्माण (मकवानपुर र काठमाण्डौ).....	४७
८७. संरक्षण पोखरी/रिचार्ज पोखरी/मानव निर्मित ताल/सिमसार ताल निर्माण र विभिन्न पानी पोखरी निर्माण.....	४७
८८. पार्क/उद्यान/बाल उद्यान/ल्याण्डस्केप/पद मार्ग निर्माण	४८
८९. वातावरणीय अध्ययनको प्रतिवेदन सम्बन्धी बैठक	५२
९०. कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	५२
९१. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनको कार्यन्वयनको अनुगमन तथा नियमन	५२
९२. जैविक विविधता सूचना केन्द्र टिकौलीको हेरचाह तथा सुरक्षाको लागि चौकिदार (व्यक्ति परामर्श)	५३
९३. केन्द्रीय तथा हाईटेक नर्सरी सञ्चालनका लागि वार्षिक रुपमा तालिम प्राप्त नर्सरी नाईकेको पारिश्रमिक	५३
९४. वातावरण संरक्षण तथा सरसफाईका लागि युवा विद्यार्थी, महिला समूह, आमा समूह, वन समूह लगायतलाई समावेश गरी स्वयम् सेवक परिचालन	५३
९५. कार्यक्रम सञ्चालन खर्च	५३
९६. सम्बन्धित संस्थाको सहकार्यमा धार्मिक/ऐतिहासिक/पर्यटकीय/पुरातात्विक महत्वका स्थानहरूलाई प्रदूषणमुक्त गर्न सरसफाई अभियान संचालन.....	५४
९७. नदी खोला किनार/कोरिडोर सरसफाई, हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५४

९८. चित्तल संरक्षणका लागि वन विज्ञान अध्ययन संस्थान हेटौडामा प्लास्टिक जन्य लगायतका फोहर सरसफाई कार्यक्रम.....	५४
९९. प्रदेशस्तरीय निजी वन पुरस्कार.....	५५
१००. शहरमा जोखिमयुक्त रुखहरुको व्यवस्थापन.....	५५
१०१. सचेतनाको लागि प्रचार प्रसार.....	५५
१०२. सब डिभिजनको कार्यक्षेत्रको बजारमा वातावरण सरसफाई कार्यक्रम (त्रैमासिक रुपमा).....	५६
१०३. वन, वातावरण, जलाधार तथा जलवायुसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय दिवस/समारोह/सप्ताह.....	५६
१०४. माइकेनिया लगायत मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन.....	५६
१०५. वातावरणीय अनुगमनका लागि आवश्यक मेशीनरी औजार तथा उपकरण खरिद.....	५७
१०६. लोपोन्मुख तथा बहुमूल्य प्रजातिहरुको बहुवर्षिय बिरुवा उत्पादन तथा वितरण (वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रको सहयोगमा).....	५७
१०७. वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रको प्राविधिक सहयोगमा मकवानपुर जिल्लाभित्र पाइने दुर्लभ लोपोन्मुख वनस्पति प्रजाति भोटेलहरा लगायत प्रजातिको बासस्थान संरक्षण.....	५७
१०८. राष्ट्रिय वनस्पती उद्यान गोदावरीको प्राविधिक सहयोगमा त्रिभुवन पार्क च.न.पा. मा गुलाब उद्यान निर्माण तथा व्यवस्थापन.....	५७
१०९. फोहर व्यवस्थापन गर्न waste management machine खरिद बुढानिलकण्ठ २ काठमाडौं.....	५७
११०. सामुदायिक वनहरुलाई डढेलो नियन्त्रणका लागि प्रविधि वितरण कार्यक्रम-जिल्ला फेकोफन मार्फत बागमती प्रदेश भर.....	५७
१११. बहाल सामुदायिक वनमा तुरतुरे धारो मिनिडियाम तथा सिमसार संरक्षण कामको अधुरो निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने, चौगुनारायण न.पा.८, हवेली, भक्तपुर ।.....	५८
११२. सिमसार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन (पुराना पोखरीहरुको स्तरोन्नति समेत).....	५८
११३. वन डढेलो नियन्त्रण उपकरण तथा सामग्री खरिद/वितरण.....	५८
११४. स्थानीय तहसँगको समन्वयमा वर, पिपल, समी लगायतका चौतारो संरक्षण तथा व्यवस्थापन.....	५८
११५. वातावरण परिषद गठन तथा सञ्चालन.....	५९
११६. अनुगमन तथा निरीक्षणका क्रममा संकलित नमुनाको परीक्षण खर्च.....	५९
११७. वातावरण संरक्षण तथा सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालन.....	५९
११८. सब डिभिजनस्तरमा वन क्षेत्रको ज्वलनशील पदार्थ हटाई डढेलो व्यवस्थापन.....	५९
११९. मनकामना टोल विकास सार्वजनिक स्थानमा फोहोरमैला व्यवस्थापन हेटौडा ८, कमाने.....	५९
१२०. भूटनदेवी मन्दिर परिसरको वातावरण संरक्षण व्यवस्थापन प्रदूषण नियन्त्रण, हेटौडा १०.....	६०
१२१. वातावरण निरीक्षकबाट प्रदूषण नियन्त्रण, वातावरण संरक्षण तथा वातावरणीय प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थलगत अनुगमन तथा नियमन.....	६०

१२२. प्रदूषण नियन्त्रण, वातावरण संरक्षण तथा वातावरणीय प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थलगत अनुगमन तथा नियमन	६०
१२३. ईको क्लब गठन/सञ्चालन एवं विद्यालय संरक्षण शिक्षा अभियान/ सब डिभिजनमा विद्यार्थी ईको क्लब सञ्चालन (पूराना ईको क्लबको सञ्चालन समेत प्रति मावि रु १० हजारको दरले)/ ईको क्लब गठन तथा सञ्चालन....	६०
१२४. वरुण्डाभार वन संरक्षण क्षेत्र आसपासको प्लाष्टिक लगायतको फोहोर व्यवस्थापन	६१
१२५. वन तथा वातावरण सम्बन्धी सडकको दुई छेउमा Wall painting/Slogan Board/Poster/Board को जडान तथा व्यवस्थापन, हेटौंडा-५, लट्ठिनाथ टोल, मकवानपुर.....	६१
१२६. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी चल्छो रोल्पा सम्बाद (गौरीशंकर गा.पा. दोलखाको साझेदारीमा)	६१
१२७. वातावरण संरक्षण तथा सरसफाईको लागि डस्टबिन वितरण कार्यक्रम, नागार्जुन ५ काठमाण्डौ	६१
१२८. मन्त्रालयबाट वातावरणीय अनुगमन तथा निरीक्षण	६१
१२९. लट्ठिनाथ टोलमा इश्वरी मार्ग मुख्य सडक र शाखा सडक सरसफाई तथा पूर्वाधार तयारी (Dustbin with stand installation and etc. work) – हेटौंडा-५, मकवानपुर	६२
१३०. आकस्मिक विपद व्यवस्थापन तथा प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण कार्यक्रम (तारजाली खरिद तथा वितरण समेत)	६२
विपत जोखिम न्यूनीकरण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन	६३
१३१. पहिरो तथा गल्छी उपचार	६३
१३२. खहरे नियन्त्रण	६४
१३३. बायोइन्जिनियरिङ खोलाकिनार संरक्षण	६५
१३४. स्थान विशेष भू-संरक्षण कार्यक्रमहरु	६६
१३५. उपजलाधार केन्द्रित सहभागितात्मक एकिकृत जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम (बायोइन्जिनियरिङ प्रविधिमा आधारित)	६६
१३६. भूमि उत्पादकत्व संरक्षण तथा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	६७
१३७. उपजलाधार क्षेत्र प्राथमिकीकरण योजना तयारी	६८
१३८. उपजलाधार व्यवस्थापन योजना तयारी	६८

 सा. कृष्या प्रसाद सिलवाल
 मन्त्री

५

५

५

५

प्रस्तावना

बागमती प्रदेश सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय वा मातहत निकायहरूबाट आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को लागि स्वीकृत राष्ट्रिय वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण तथा शहरी वन र भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयन गर्न बागमती प्रदेशको विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ११ को उपदफा(२) बमोजिम वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाई जारी गरेको छ ।

कार्यविधि तयारीको उद्देश्यः

यस कार्यविधि तयारीको उद्देश्यहरू निम्न बमोजिम रहेको छ ।

- सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरू तथा क्रियाकलापहरूको पृष्ठभूमि र उद्देश्यहरू स्पष्ट पार्ने
- कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दा बजेट खर्च गर्न सकिने मुख्य मुख्य क्रियाकलाप तथा गतिविधिहरू प्रष्ट गर्ने ।
- कार्यक्रम सञ्चालनमा कार्यविधिगत प्रकृया निर्दिष्ट गर्ने ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि विनियोजित बजेट खर्च गर्ने आधार निर्दिष्ट गर्ने ।
- कार्यक्रम संचालन र सम्पन्न भएको सूचक तथा उपलब्धिहरू सुचिकृत गर्ने ।
- अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न र लेखा परिक्षणमा सहजता ल्याउने ।
- सरल तथा सहज तरिकाबाट सेवाप्रवाह गर्ने ।

कार्यक्रम कार्यान्वयनको समष्टिगत मागदर्शन

आर्थिक तथा वित्तीय मार्गदर्शन

स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा कामको प्रकृति, स्थान, परिमाण र विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा बागमती प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को विनियोजित बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन मार्गदर्शन, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन-२०७६ एवं नियमावली, २०७७, सार्वजनिक खरिद ऐन-२०६३ एवं सार्वजनिक खरिद नियमावली-२०६४, प्रदेश सार्वजनिक खरिद नियमावली-२०७६, प्रदेश खर्चको मापदण्ड २०७८, बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन लगायत अन्य प्रचलित कानून बमोजिम कार्य गर्न गराउन पर्नेछ । कार्यक्रमहरूको लागि स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा स्वीकृत नर्स सम्बन्धित जिल्ला वा स्थानीय तहको स्वीकृत दररेट, कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, मार्गदर्शन र कार्यविधि अनुरूप लागत अनुमान तयार गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा जैविक विविधता संरक्षण, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण, स्थानीय समुदायको आयआर्जनमा टेवा पुग्ने र वातावरणीय दृष्टिकोणले सकारात्मक प्रभाव पर्ने कार्यलाई एकीकृत रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

प्रसाद सिलवाल
मन्त्री

१

प्रदेश सचिव

स्थान निर्धारण

स्थान तोकिएकोमा सोही बमोजिम अन्यथा आवश्यकता र सम्बेदनशिलताको आधारमा स्थान पहिचान र निर्धारण गर्नुपर्नेछ। स्थान निर्धारण नभएका कार्यक्रमहरूको स्थान निर्धारण गर्दा तोकिएको प्राविधिक वा सम्बन्धित कार्यालय, सबडिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तह, प्रदेश सभा सदस्य तथा सरोकारवालहरूको राय सिफारिस, समन्वय/सहकार्यलाई आधार बनाउनु पर्नेछ।

खर्च प्रकृया

कार्यालयले खर्च भुक्तानीका आधारहरू र चरणहरू निर्धारण गरी सोही बमोजिम व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। निर्धारित आधार तथा चरणहरूको आधारमा भुक्तानी गर्दा खर्च शिर्षक अनुसार स्वीकृत नक्सा, डिजाईन, कार्यसूची, कार्ययोजना, प्रस्ताव, सम्झौता तथा लागत अनुमान अनुसार सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न हुने सुनिश्चितता भएमा मात्र कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनको स्वीकृति तथा जिन्सी दाखिला प्रतिवेदनको आधारमा गरिनेछ। आर्थिक प्रशासन शाखाले आधार, प्रमाण, प्रतिवेदन सहितका सबै कागजातको आधारमा भुक्तानीको लागि पेश गर्नुपर्नेछ।

कार्यान्वयन मार्गदर्शन

कार्यक्रम तथा बजेटका सम्बन्धमा जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको बैठक मार्फत जिल्ला स्तरमा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ। कार्यालयमा कार्यक्रम तथा बजेट संचालन प्रकृया बारेमा छलफल गर्नुपर्नेछ। उपयुक्त र सम्बन्धित कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिई कार्यक्रम संचालनको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। प्रत्येक कार्यक्रमको लागि लागत अनुमान तयारी तथा स्वीकृत गरी संचालन गर्नुपर्नेछ। कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम संचालन पूर्व र पश्चात सम्बन्धी तस्बिरहरू सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गरि संलग्न गर्नुपर्नेछ। कार्यक्रमको मूल उद्देश्य अनुरूप परिमाण सहितको उपलब्धि हासिल हुने सुनिश्चित गरी संचालन गर्नुपर्दछ। सेवा, बस्तु तथा परामर्श खरिद कार्य प्रचलित सार्वजनिक खरिद प्रकृया अनुसार गरिनेछ। कार्यविधिमा उल्लेख नभएको तर उस्तै प्रकृतिका कार्यक्रम भएमा सोही प्रकृतिको कार्यक्रम बमोजिम गर्न सकिनेछ। यो कार्यविधिले नसमेटेको तर वन तथा भू संरक्षण विभागको स्वीकृत कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरू सोही बमोजिम संचालन गर्न सकिनेछ।

- अध्ययन, अनुसन्धान गरिने क्रियाकलापहरूका लागि सम्बन्धित विषय विशेषज्ञहरूको सहयोगमा कार्य क्षेत्रगत शर्त (Terms of Reference) र लागत अनुमान तयार गरी स्वीकृत गरी गराई संघ तथा प्रदेशको प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीमा भएको प्रावधान अनुसार गर्नुपर्दछ।
- यस कार्यविधिमा एउटै प्रकृतिका क्रियाकलापहरूलाई एकिकृत गरी कार्यविधि तयार गरिएको छ र सोही बमोजिम प्रयोग गर्नुपर्नेछ।
- कुनै कार्यक्रम संशोधन गर्नु परेमा सम्बन्धित वडा/पालिकाको सिफारिस, सम्बन्धित प्रदेशसभा सदस्यको सिफारिस, कार्यालय प्रमुखको नै राय सहितको टिप्पणी तथा पत्र वन निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

- कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा आवश्यकता, औचित्यता तथा प्रभावकारिताको आधारमा सार्वजनिक खरिद ऐनमा व्यवस्था भए बमोजिम खरिद प्रकृत्यामा विविधिकरण गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा उपभोक्ता समूह/समिति मार्फत गर्ने भएमा उपभोक्ता समूह/समितिको अंश सुनिश्चित भए पछि मात्र सम्झौता गर्नुपर्नेछ ।
- उपभोक्ता समिति मार्फत निर्माण हुने संरचना निर्माणको कूल लागत मध्ये कम्तिमा १० प्रतिशत सम्बन्धित लाभग्राही समुदायले अनिवार्य व्यहोर्नु पर्नेछ । यसको सुनिश्चितताको लागि सम्झौता गर्नु अगावै निर्माण समितिको नाममा बैंक खाता खोली योजनाको कूल लागत अनुमानको कम्तिमा १० प्रतिशत रकम सो खातामा जम्मा गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्नेछ ।
- वनजन्य तथा फलफुलको विरुवा खरीद गर्दा उच्च गुणस्तरको बहुवर्षिय विरुवा मात्र खरीद गर्ने । विरुवा लैजाने ब्यक्तिको मोबाईल फोन नम्बर सहितको रजिस्टर बनाई विवरण राखी आ.व.को अन्तमा वन निर्देशनालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- बृक्षारोपण, विरुवा खरिद तथा वितरण, आकस्मिक प्रकोप व्यवस्थापन बाहेकका कार्यक्रमहरूको चौथो त्रैमासिकको जेष्ठ मसान्त भित्र सम्झौता गरी सक्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्ने क्रममा कुनै समस्या उत्पन्न भई कार्यविधिमा थप वा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा थप /संशोधनका विषय समेटी तीन महले तालिका सहित मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । यसरी पेश हुन आएका थप/संशोधनका विषयमा मन्त्रालयले औचित्यताको आधारमा संशोधनको प्रकृत्या अगाडि बढाउन सक्नेछ ।

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. यो कार्यविधिको नाम कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ रहेको छ ।
२. यो कार्यविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।

परिभाषा

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

- क. "कार्यविधि" भन्नाले वन तथा वातावरण मन्त्रालयको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि, २०८१ लाई सम्झनुपर्छ ।
- ख. "मन्त्रालय" भन्नाले बागमती प्रदेश सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ ।
- ग. "निर्देशनालय" भन्नाले वन निर्देशनालय सम्झनुपर्छ ।
- घ. "सम्बन्धित निकाय" भन्नाले मन्त्रालयद्वारा कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयन गर्न तोकिएको निकायलाई सम्झनुपर्छ ।
- ङ. "महाशाखा" भन्नाले वन तथा वातावरण मन्त्रालयको महाशाखा सम्झनुपर्छ ।
- च. "कार्यालय" भन्नाले वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत स्थापना भएका खर्च गर्ने अख्तियारी प्राप्त विषयगत कार्यालयहरू सम्झनुपर्छ ।

५

कृष्ण प्रसाद सिलवाल
मन्त्री

५

सचिव

- छ. "स्थानीय तह" भन्नाले कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानको महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका वा गाउँपालिका सम्झनुपर्छ।
- ज. "वन समूह" भन्नाले सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह वा कबुलियती वन समूह वा धार्मिक वन समूह सम्झनुपर्छ।
- झ. "उपभोक्ता समिति" भन्नाले मन्त्रालय मातहतका निकायबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गठन भएको समिति सम्झनुपर्छ।

मा. कृष्ण प्रसाद सिलवाल
मन्त्री

गो. प्र. ५

१. जिल्ला वन सुरक्षा समन्वय समितिको बैठक

जिल्लाको वन-वन्यजन्तु संरक्षणको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन जिल्लाका सुरक्षा निकाय र सरोकारवालाहरु बिच निरन्तर समन्वयले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । सोही कुरालाई मध्यनजर गर्दै आवश्यकता अनुसार जिल्ला वन सुरक्षा समन्वय समितिको बैठक सञ्चालन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । वन नियमावली, २०७९ को नियम ११८ को उपनियम ४ र ५ मा व्यवस्था भए बमोजिम पदाधिकारीहरु बसी बैठक सञ्चालन गरिने छ । बैठकमा आवश्यकतानुसार जिल्ला सरकारी वकिल, राष्ट्रिय निकुञ्ज/संरक्षण क्षेत्र जोडिएको जिल्लाहरुको हकमा सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्ज/संरक्षण क्षेत्रको प्रमुख तथा प्रतिनिधि र वन्यजन्तु चोरी शिकारी नियन्त्रण समिति/सञ्जाल भए सोको प्रतिनिधिहरु आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । यो शीर्षकको रकम बैठक भत्ता, खाजा, खाना, सञ्चार, मसलन्द लगायतमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् प्रतिवेदनमा उपस्थिति विवरण, निर्णय प्रतिलिपी, फोटो एवम् खर्च बिल भर्पाई सहित कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्दछ ।

२. वन अतिक्रमण नियन्त्रण समितिको बैठक

वन क्षेत्र माथिको अतिक्रमणलाई समयमा नै नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि जिल्ला स्थित सुरक्षा निकाय एवं सरोकारवालाहरुको सकारात्मक भूमिका आवश्यक हुने गर्दछ । यस कार्यमा डिभिजन वन अधिकृतलाई समन्वय स्थापित गर्न तथा सहयोग प्राप्त गर्नका लागि आवश्यक छलफल एवं निर्णयहरु लिन आवश्यक हुने भएकोले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम वन अतिक्रमण तथा नियन्त्रण समितिको बैठक सञ्चालन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । बैठक सञ्चालन गर्दा वन नियमावली २०७९ को नियम ११९ ले तोकेका पदाधिकारीहरुको सहभागितामा गर्नुपर्नेछ । बैठकमा जिल्ला स्थित राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त राजनैतिक दलका प्रतिनिधि तथा सम्बन्धित स्थानीय तहका जन प्रतिनिधिहरुलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । यो शीर्षकको रकम बैठक भत्ता, खाजा, खाना, सञ्चार, मसलन्द लगायतमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् प्रतिवेदनमा उपस्थिति विवरण, निर्णय प्रतिलिपी, फोटो एवम् खर्च बिल भर्पाई सहित कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्दछ ।

३. वन श्रमिकहरुको सामूहिक बीमा खर्च

राष्ट्रिय वन क्षेत्रमा काठ, दाउरा कटान, मुछान, संकलन कार्यहरुमा खटिने श्रमिक/कामदारहरुलाई कार्यस्थलमा हुनसक्ने सम्भावित स्वास्थ्य सम्बन्धि जोखिम बहन गर्न बीमा कम्पनी मार्फत क्षतिपूर्ति तथा उपचार खर्च भुक्तानी हुने गरी संलग्न श्रमिकहरुको सामूहिक दुर्घटना बीमाको प्रिमियम भुक्तानीका लागि यो रकम खर्च गरिनेछ । काठ दाउरा कटान मुछान कार्यमा संलग्न हुने श्रमिकहरुको विवरण प्राप्त गरी निजहरुको सामूहिक बीमा गरे पश्चात मात्र डिभिजन वन कार्यालयहरुले कटान सहमति/ईजाजत दिनु पर्नेछ ।

४. डिभिजन वन नर्सरी संचालनका लागि वार्षिक रुपमा तालिम प्राप्त नर्सरी नाइकेको पारिश्रमिक

हरेक डिभिजन वन कार्यालयमा एउटा नर्सरी सञ्चालन गरी स्थानीय माग अनुसार गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादनको लागि तोकिएको मापदण्ड बमोजिम नर्सरी नाइकेको व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले यो कृयाकलाप समावेश गरिएको हो । व्यक्ति करार सम्झौताबाट नर्सरी नाइके नियुक्त गरी सोही सम्झौता बमोजिम कार्य संचालन गरिनेछ । यो शीर्षकको रकम निजको पारिश्रमिक भुक्तानीको लागि खर्च गरिनेछ ।

५. बहुमूल्य प्रजातीको बीउ स्ट्याण्ड व्यवस्थापन तथा बीउ सङ्कलन

विगतमा विभिन्न जिल्लाहरूमा स्थापना भएका Seed Stand/Seed Orchard हरूबाट वनजन्य रुख एवम् बहुउपयोगी प्रजातिको गुणस्तरयुक्त बीउ उत्पादन गर्न र त्यस्ता बीउको स्रोतको संरक्षण गर्न स्थापना गरिएका Seed Stand/Seed Orchard हरूको संरक्षण एवम् सुधार गर्न तथा Seed Stand नभएका जिल्लामा स्थापना समेतको लागि यो कार्यक्रम राखिएको छ । यस शीर्षक अन्तर्गत विनियोजित रकम उक्त Seed Stand को व्यवस्थापन/स्थापनाको लागि रुखको नक्साङ्कन गरी माउ रुख छनौट, परिपक्व माउ रुख भएको अवस्थामा बीउ सङ्कन, Seed Stand को लागि क्षेत्र छनौट, झाडी सफाई, कमसल(Inferior)खालका रुखहरू हटाउने, डिजाइन, ले-आउट, फेन्सिङ, ट्यागिङ, वृक्षारोपण, हेरचाह, अनुगमन, होर्डिङ बोर्ड निर्माण र स्थापना एवम् त्यस्तो कार्यमा खटिने कर्मचारीको लागि नियमानुसार पाउने दैनिक भ्रमण भत्ता लगायतका क्रियाकलापमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् प्रतिवेदनमा सञ्चालन भएको कार्यक्रमहरूको फोटो, लागत अनुमान र खर्चको बिल भर्पाई, GIS नक्शा सहितको Seed Stand व्यवस्थापन/स्थापनाको विस्तृत प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । यो कार्य डिभिजन वन कार्यालय वा सब डिभिजन अन्तर्गतका प्राविधिक कर्मचारीको सहयोग र सहजीकरणमा सम्पन्न गरिनेछ । कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थानमा सो सम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण सहितको होर्डिङ बोर्ड निर्माण गर्नुपर्नेछ । Seed Stand बाट सङ्कलन गरिएको बीउको Viability कायम हुने गरी सुरक्षित भण्डारण गर्नुपर्नेछ । उत्पादित बीउको विवरण वन निर्देशनालय र मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । यो कार्यको अनुगमन कार्यालय प्रमुख वा निजले खटाएको अधिकृत स्तरको प्राविधिक कर्मचारीबाट गर्नुपर्नेछ ।

Seed Stand बाट बीउ सङ्कलनको रिपोर्टिङ्ग Format

सि नं	जिल्ला	नाम, ठेगाना र जि पि एस लोकेशन	क्षेत्रफल	माउ रुख संख्या	प्रजाति	सङ्कलित बीउको परिमाण	सङ्कलन गर्दा लागेको श्रमदिन	कैफियत

६. चुरे तथा मध्य पहाडमा हैसियत विग्रेको जमीन पुनरुत्थानको लागि गत आर्थिक वर्षमा स्थापना गरिएको प्लटको व्यवस्थापन/अध्ययन तथा अनुसन्धान

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट विगत आ.व. हरूमा स्थापना गरी अध्ययन अनुसन्धान/व्यवस्थापन भईरहेको कार्यलाई निरन्तरता दिन यो कृयाकलाप समावेश गरिएको छ । यसमा विनियोजन भएको रकम स्वीकृत रिसर्च प्रोटोकल बमोजिम अध्ययन अनुसन्धान/व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

७. अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत

वन क्षेत्रमा लाग्ने डढेलो नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि वन डढेलोको प्रकोप बढी भएको वन क्षेत्रभित्र वा वन र निजी जग्गाको सिमानामा स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम अग्निरेखा निर्माण, मर्मत सम्भार र सरसफाई गर्नका लागि यो कृयाकलाप समावेश गरिएको हो । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम यस कार्यमा प्रयोग गरिने मेशिनको भाडा, ज्यामी खर्च, खटिने कर्मचारीको लागि खाजा, इन्धन, सञ्चार आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ । साथै "समूहको लागत सहभागितामा स्थानीय श्रम प्रयोग गरी अग्निरेखा निर्माण

तथा मर्मत कार्यक्रम" र "अदुवाबारी सामुदायिक वन अग्नि रेखा तथा रिचार्ज पोखरी निर्माण, नागार्जुन ७, काठमाण्डौ" कृयाकलापको हकमा उपरोक्त प्रकृया अनुसार समूहको लागत सहभागिता तथा स्थानीय श्रम प्रयोग गरी रिचार्ज पोखरी निर्माण समेतको कार्य संचालन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् मर्मतसम्भार तथा सरसफाई र निर्माण गरिएको अग्निरेखा लगायतका क्रियाकलापको फोटो, खर्चको बिल भर्पाई सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने छ ।

८. गत्लाङ क्षेत्रमा डढेलोले क्षतिग्रस्त वन क्षेत्र व्यवस्थापन

रसुवा जिल्लाको गत्लाङ क्षेत्रमा विगत १६ वर्ष अगाडि डढेलोले क्षति गरेको वन क्षेत्रको पुनर्स्थापनाको लागि यो कृयाकलाप समावेश गरिएको हो । यो कार्य सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित सामुदायिक वनको स्वीकृत कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुसार डढेलोले सखाप पारेको २७३ हेक्टर वन क्षेत्र मध्ये यस आ.व.मा कार्य गरिने क्षेत्र छनौट गरी छनौट गरिएको क्षेत्रमा डढेलोले सखाप पारेको रुखहरूको लगत लिने लगत लिएका रुखहरू कटान गरी हटाई तारवार वा घेरावार सहित प्राकृतिक पुनरोत्पादन वा उपयुक्त प्रजातिको वृक्षारोपण गर्ने, पानीको व्यवस्थापन गर्ने, हेरालुको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ । साथै गत विगत आ.व.मा उक्त क्षेत्रमा गरिएको वृक्षारोपणको गोडमेल, पुनःरोपण लागयत अन्य संरक्षणका कार्यहरू गर्न समेत खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् सो को भर्पाई सहित हटाइने रुखहरूको विवरण, उत्पादित काठ दाउराको परिमाण, कार्यक्रम संचालन स्थलको अधि र पछिको फोटो सहितको प्रतिवेदन तयार गरी संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

९. अतिक्रमण नियन्त्रणका लागि वन सिमाङ्कन

राष्ट्रिय वन (सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक वन, कबुलियति वन, धार्मिक वन आदि) र निजी जग्गा बीच सिमाना विवाद देखा परेकोले वन संरक्षण एवम् व्यवस्थापनमा कठिनाई उत्पन्न हुन गएको छ । यसरी सिमाना विवादको निरूपण गर्न कानूनी रूपमै जिल्ला स्थित मालपोत, नापी कार्यालय, वन समूह, डिभिजन वन कार्यालय र आवश्यक परेको स्थानमा सुरक्षा निकाय तथा स्थानीय तहहरूको समेत सहयोगमा स्थलगत निरीक्षण गर्ने, सर्वपक्षीय छलफल गर्ने र अमिनको सहयोगमा विवादित कित्ताहरूमा फिल्ड ट्रायल चेक गरी विवाद समाधान गर्नुपर्ने तथा आवश्यक परेमा सुरक्षा फौज परिचालन, नियमानुसार लाग्ने नापी कार्यालयको राजस्व, साँधसीमाना छुट्टाउन आवश्यक पर्ने पोल तथा अन्य सामग्री लगायतका कार्यमा यस शीर्षकमा विनियोजन भएको रकम खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यसम्पन्न भए पश्चात् प्रतिवेदनको साथमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दाका फोटोहरू, कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थलको जिपिएस प्वाइन्ट, निर्णय समेत समावेश गरी पेश गर्नुपर्नेछ ।

१०. सामुदायिक वन क्षेत्र भित्रका पानीको मूल वरिपरिको जलाधार क्षेत्र संरक्षण

यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य सामुदायिक वन क्षेत्र भित्रका प्राकृतिक रूपमा रहेको पानीको मूल वरिपरिको जलाधारको संरक्षण गर्नु हो । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम पानी जम्मा हुने आवश्यक संरचना(Intake), पानी मूल संरक्षणका लागि उपयुक्त प्रजातिका वृक्षारोपण आदि कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ । सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह मार्फत कार्य संचालन गर्नु पर्नेछ ।

११. रणनीति/ऐन/नियमावली/कार्यविधि/अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्य

मन्त्रालय/निकाय/कार्यालयमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कार्यान्वयन हुन नसक्ने अवस्थामा प्रचलित सार्वजनिक ऐन तथा नियमावली बमोजिम रणनीति/ऐन/नियमावली/कार्यविधि/अध्ययन तथा अनुसन्धान जस्ता कार्य देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१. सम्बन्धित विषय विशेषज्ञहरुको सहयोगमा कार्य क्षेत्रगत शर्त (Terms of Reference) र लागत अनुमान तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।
२. प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीमा भएको प्रावधान अनुसार परामर्शदाता कम्पनी, फर्म तथा व्यक्तिको छनौट गरिनेछ ।
३. छनौट भएका कम्पनी, फर्म तथा व्यक्तिहरूसँग स्वीकृत कार्य सूची बमोजिम कार्य गर्ने गरी सम्झौता गरिनेछ ।
४. सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी परामर्शदाता कम्पनी, फर्म वा व्यक्तिले मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुतिकरण गर्ने र प्रस्तुतिकरणका समयमा वा अन्य माध्यमबाट प्राप्त पृष्ठपोषण समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।
५. कार्यसूची अनुसारको प्रतिवेदन प्राप्त भए पश्चात् सम्झौता बमोजिमको रकम भुक्तानी गर्ने ।

रणनीति/ऐन/नियमावली/कार्यविधि/अध्ययन तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरु देहाय लगायतका हुनेछन ।

क्र.स.	कार्यक्रम / कार्यक्रम
ब.उ.शि.नं. ३२९००१०१	
११.६.२२.९	उपजलाधार क्षेत्र प्राथमिकीकरण/उपजलाधार व्यवस्थापन योजना तयारी
ब.उ.शि.नं. ३२९००१०२	
११.६.२२.११	बागमती प्रदेशमा रहेका नदी उकास जग्गाको पहिचान र अभिलेखीकरण गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने
११.६.२२.२०	बागमती प्रदेश भित्रको डालेचुक (Seabuckthorn)को वास स्थान वितरण तथा अवस्था सम्बन्धी अध्ययन
११.६.२२.१२	बागमती प्रदेशभित्र व्यवसायिक कबुलियती वनको रुपमा प्रदान गर्न सम्भाव्य वन क्षेत्रहरुको पहिचान र अभिलेखीकरण
११.६.२२.१०	बागमती प्रदेशको वन क्षेत्रको एकिन तथ्याङ्क तयारी तथा प्रकाशन (साव तथा कब को सिमानाको डिजिटल तथ्याङ्क सङ्कलन तथा नक्सा तयारी)
११.६.२२.१५	वन तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि प्रभावकारी सुचना सङ्कलनका लागि स्मार्ट पेट्रोलिङ एप निर्माण
११.६.२२.१९	बागमती प्रदेश भित्रको सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको अभिलेख तयारी
११.६.२२.२१	रानीवन जंगल सफारी पर्यावरणीय पर्यटन केन्द्रको सबै सरोकारवाला संघ समन्वय गरी प्रदेश गौरवको योजना पुर्व सम्भाव्यता अध्ययन

११.६.१६.१३	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान हेटौँडा क्याम्पस अन्तर्गतको वनलाई शहरी वन तथा वन व्यवस्थापन अनुसन्धान का लागि दीर्घकालीन कार्यक्रम संचालन गर्ने
११.६.१६.१०	शिवपुरी जंगल सफारी पर्यावरणीय पर्यटन केन्द्रको सरोकारवाला संग सम्मन्वय गरी प्रदेश गौरवको योजना पुर्व तयारी सम्भाव्यता अध्ययन
११.६.२२.१४	जिल्लाको वन क्षेत्रको पञ्चवर्षिय/रणनितिक योजनाको वातावरणीय अध्ययन
११.६.२२.१३	जिल्लाको वन क्षेत्रको पञ्चवर्षिय/रणनितिक योजना तयारी
२.७.२१.७४	निजी जग्गा तथा वन क्षेत्रमा लौठसल्ला (Taxus Marie) को अवस्था पहिचान र वितरण सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने
२.७.३४.६	वन पैदावार विक्री वितरण लागि इ-बिडिङ्ग/विद्युतीय कारोबार गर्ने संरचना निर्माण तथा संचालन
२.७.२१.७३	बागमती प्रदेश भित्र वन तथा वातावरण क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको सफलताको कथा तयारी प्रकाशन
२.७.७.१७	Flora of Bagmati अध्ययन तथा प्रकाशन
२.७.२१.६५	धादिङ्ग जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रमा रहेको गणेश हिमाल सहितको क्षेत्र समावेश गरी वन संरक्षण क्षेत्र घोषणाका लागि पूर्व तयारी
२.७.२१.६७	डि.व.का. स्तरीय वन क्षेत्र प्रोफाइल तयारी (प्रत्येक सब डिभिजनको अलग अलग समेत समावेश गर्ने)
ब.उ.शि.नं. ३२९००१०३	
११.६.२२.५	लोपोन्मुख तथा बहुमुल्य प्रजातिहरूको जैविक विविधता अभिलेखीकरण गरी प्रकाशन
११.६.१६.७	बागमती प्रदेश भित्र वन डढेलो व्यवस्थापन रणनितिक योजना तयारी
११.६.१६.१४	जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन अध्ययन सम्बन्धी योगना निर्माण तथा कार्यान्वयन, काठमाण्डौ
११.६.२२.४	वर, पिपल, समी लगायतका चौतारो अभिलेखीकरण तथा प्रकाशन
११.६.१६.८	बागमती प्रदेश भित्र सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटनको सम्भाव्यता अध्ययन
११.६.२२.३	बागमती प्रदेशको वन वातावरण र जलाधार सम्बन्धी प्रोफाइल तयारी र प्रकाशन
११.६.२२.१८	कृत्रिम जलाशय निर्माणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन तथा डिपिआर तयारी (कमला नदी जलाधार तथा चुरे क्षेत्र)
११.६.१६.५	चितवन जिल्ला भित्रको सिमसार क्षेत्रहरूको पहिचान, नक्शाङ्कन, अवस्था र सम्भाव्यता अध्ययन
११.६.१६.१२	संघ प्रदेश तथा स्थानिय बाट तयार भएको वन तथा वातावरणिय कानुनहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन
११.६.१६.६	बागमती प्रदेशको वन क्षेत्रको रणनितिक योजना तयारी
११.६.२२.६	मिचाहा प्रजातिको अवस्था, वितरण र असर सम्बन्धी अध्ययन
११.६.२२.१७	कृत्रिम जलाशय निर्माणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन तथा डिपिआर तयारी(उपत्यका र त्रिशुली जलाधार)
११.६.१६.१५	भुतखेत सा व सौन्दर्यकरण का लागि ईको टुरिज्म पार्क निर्माणको लागि डीपिआर निर्माण,

१२. प्रदेशस्तर तालिम/गोष्ठी

यस शीर्षकमा विनियोजित रकम दैनिक भ्रमण भत्ता, प्रशिक्षण भत्ता, समन्वय भत्ता, मसलन्द, तालिम सामग्री, सत्र शुल्क, कार्यपत्र, खाजा, यातायात खर्च, इन्धन, हलभाडा, गाडीभाडा, सञ्चार, प्रतिवेदन लेखन लगायतमा प्रचलित ऐन, नियम, नर्मस् र प्रदेश खर्चको मापदण्ड, २०७८ को परिधिभित्र रही लागत अनुमान-स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् तालिम सञ्चालन मिति, स्थान, पाठ्यक्रम तथा छलफलका विषयहरू, सहभागीको नामावली, उपलब्धी, पृष्ठपोषण र भए गरेको खर्चको बिल भरपाईहरू समेतको प्रतिवेदनमा पेश गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सञ्चालनमा प्रशिक्षण केन्द्रका प्रशिक्षक एवम् आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विज्ञहरूलाई समेत प्रशिक्षकको रूपमा आमन्त्रण गरी प्रशिक्षण कार्य गराउन सकिनेछ र उपलब्ध जनशक्तिबाट संचालन हुन नसक्ने अवस्था रहेमा सार्वजनिक खरिद ऐन, नियमावली बमोजिम सेवा प्रदायक समेतबाट सञ्चालन गर्न सकिने छ ।

यस अन्तरगत निम्न तालिम/गोष्ठीहरू रहेका छन्:

- कानुनी कार्यविधि तालिम (७ दिन) अधिकृत र रेन्जर स्तरीय
- वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धि तालिम (७ दिन) अधिकृत र रेन्जर स्तरीय
- QGIS सम्बन्धि तालिम (७ दिन)
- Google earth engine सम्बन्धि तालिम (७ दिन) २० जना
- सशस्त्र वन रक्षकको पुनर्ताजगि तालिम (स्थलगत रूपमा)
- तथ्याङ्क विश्लेषणको लागि R Software सम्बन्धि तालिम (७ दिन)
- दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी एवम् कार्यान्वयन सम्बन्धि तालिम (कर्मचारीको लागि)
- भू तथा जलाधार संरक्षण सम्बन्धी सर्भे डिजाइन तथा लागत अनुमान सम्बन्धी तालिम (अधिकृत/सहायक पाँचौं तहका लागि ७ दिने)
- भू तथा जलाधार संरक्षण सम्बन्धी कम लागतमा गरिने प्रविधि तालिम (अधिकृत/सहायक पाँचौं तहका लागि ७ दिने)
- नर्सरी एसोसियसन संगको सहकार्यमा बगैँचा व्यवस्थापन तालीम
- सेवा प्रवेश तालिम (७ दिन, २० जना) (नव नियुक्त रेन्जर वा अधिकृत)
- वन तथा वातावरण तर्फको वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी (निर्देशनालयस्तर)
- वन तथा वातावरण तर्फको वार्षिक तथा त्रैमासिक प्रगति समिक्षा गोष्ठी (वन निर्देशनालयस्तर)
- माथि उल्लेखित बाहेकका विभिन्न तालिम/गोष्ठी

१३. वन तथा वातावरण विज्ञहरूको प्रादेशिक सम्मेलन

बागमती प्रदेशमा वातावरण विज्ञहरूको सम्मेलन मार्फत विद्यमान वातावरणीय चुनौतिको संबोधनको उपयुक्त तरिकाहरू खोजी गर्ने र वातावरणीय समस्याहरूको समाधानमा वनले पुर्‍याउन सक्ने योगदानको विषयमा छलफल गर्ने उद्देश्यले यो कृयाकलाप समावेश गरिएको हो । कार्यालयमा उपलब्ध जनशक्तिबाट कार्य संचालन हुन नसकेको अवस्थामा प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली बमोजिम सेवा प्रदायक मार्फत यो कार्य संचालन गर्न सकिनेछ । यो सम्मेलन गर्दा स्वीकृत कार्यसूचि बमोजिमको विषयवस्तु(Theme)समावेश गरी वन तथा वातावरण क्षेत्रका विज्ञहरूको भेला गरी बदलिदो परिवेशमा वातावरणीय समस्याको समाधानका उपाय बारे छलफल गरिनेछ । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम दैनिक

भ्रमण भत्ता, समन्वय भत्ता, बैठक भत्ता, मसलन्द, तालिम सामग्री, सत्र शुल्क, कार्यपत्र, टिप्पणीकर्ताको पारिश्रमिक, खाजा, खाना, होटेल वास खर्च, यातायात खर्च, इन्धन, हलभाडा, गाडीभाडा, सञ्चार, प्रतिवेदन लेखन लगायतका प्रदेश खर्चको मापदण्ड २०७८ को परिधि भित्र रही लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिनेछ। कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् कार्यक्रम सञ्चालन मिति, स्थान, छलफलका विषयहरू र निश्कर्ष, सहभागीको नामावली, पृष्ठपोषण र भए गरेको खर्चको बिल भरपाईहरू समेतको प्रतिवेदनमा पेश गर्नुपर्नेछ। यस सम्मेलनमा विज्ञको रूपमा आमन्त्रित गर्नका निम्ती विज्ञहरूको रोस्टर तयार गर्नुपर्ने छ।

१४. डिभिजन/सब डिभिजनस्तरका तालिम/गोष्ठी/बैठक/अध्ययन भ्रमण

यस शीर्षकमा विनियोजित रकम दैनिक भ्रमण भत्ता, प्रशिक्षण भत्ता, समन्वय भत्ता, मसलन्द, तालिम सामग्री, सत्र शुल्क, कार्यपत्र, खाजा, यातायात खर्च, इन्धन, हलभाडा, गाडी भाडा, सञ्चार, प्रतिवेदन लेखन लगायतमा प्रचलित ऐन, नियम, नर्मस् र प्रदेश खर्चको मापदण्ड, २०७८ को परिधिभित्र रही लागत अनुमान स्वीकृत गराई कार्यक्रम गर्न सकिने छ। कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् कार्यक्रम सञ्चालन मिति, स्थान, पाठ्यक्रम तथा छलफलका विषयहरू, सहभागीको नामावली, उपलब्धी, पृष्ठपोषण र भए गरेको खर्च बिल भरपाईहरू समेतको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ। कार्यक्रम सञ्चालनमा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध हुने विषयका विज्ञहरूलाई समेत प्रशिक्षकको रूपमा बोलाई गर्न सकिनेछ। जनचेतनासम्बन्धी कार्यहरू सम्बन्धित क्षेत्रमा कार्यको अनुभव भएका गैहसरकारी संस्था वा अधिकारवादी संस्थाबाट गराउन सकिनेछ।

यस अन्तरगत निम्न तालिम/गोष्ठी/बैठक/अध्ययन भ्रमणहरू रहेका छन्:

- जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति र सरोकारवालाको सहभागितामा डिभिजनस्तरीय कार्यक्रम समन्वय बैठक
- सब डिभिजनस्तरमा अपराध नियन्त्रण कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सचेतना गोष्ठी (सम्बन्धित सब-डिभिजन मार्फत, पुष-माघ र वैशाख-जेठमा)
- सब डिभिजनको सहजिकरणमा स्थानीय तह र समुदायद्वारा व्यवस्थित वन समूहहरूको सहभागितामा सब डिभिजनस्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी (पुष मसान्तभित्र)
- डिभिजनस्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी (माघ महिनाभित्र)
- जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति र सरोकारवालाको सहभागितामा डिभिजन स्तरीय वार्षिक प्रगति समिक्षा गोष्ठी
- सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ मार्फत डिभिजन स्तरमा सा.व.उ.स.हरूको वार्षिक प्रतिवेदन तयारी, लेखापरिक्षण तथा सुशासन अभिवृद्धिको लागि सहजिकरण तथा सचेतना गोष्ठी
- सब डिभिजन स्तरमा सा.व.उ. समूह तथा कबुलियती वन समूहसंग समन्वय बैठक
- स्थानीय तह र सामुदायिक वन समूह संग समन्वय बैठक
- माथि उल्लेखित बाहेकका विभिन्न तालिम/गोष्ठी

१५. बरामदी वन पैदावार तथा मालवस्तुको ढुवानी खर्च (डिभिजनस्तर)

वन अपराध नियन्त्रण कार्यबाट बरामद भएको वन पैदावार तथा मालवस्तु व्यवस्थापनका लागि स्वीकृत जिल्ला दररेट अनुसार ढुवानी भाडा, लोड अनलोड, सङ्कलन तथा ओसारपसार लगायतका काममा यो रकम खर्च गर्न सकिनेछ।

१६. विद्युतीय माध्यमबाट वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण/व्यवस्थापन सूचना प्रवाह (डिभिजनस्तर)

जिल्ला स्थित विद्युतीय सञ्चार माध्यमहरू रेडियो/एफएम/टेलिभिजन/अनलाइन मिडिया हरूसँग सम्झौता गरी समय सापेक्ष मिल्दो सन्देशमूलक सामाग्री तयार गरी प्रसारण गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि फछ्यौट गर्दा वा भुक्तानी माग्दा सोको बिल भर्पाई सहित के कुन सामाग्री कुन मितिदेखि कुन मितिसम्म दैनिक कति पटक कुन कुन समयमा प्रसारण भएको हो सो को विवरण, प्रसारण भएको सामाग्रीको छोटकरी विवरण र प्रसारण सामाग्रीको ईलेक्ट्रोनिक प्रतिसमेत संलग्न गर्नुपर्नेछ । यो कार्यक्रममा विनियोजित रकम वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण र व्यवस्थापनमा गर्नुपर्ने कुराहरू, गर्न नहुने कार्यहरू, वन वन्यजन्तु अपराध नगर्न सूचना एवम् अपराध गरेमा हुने दण्ड सजाय लगायत उपयोगी जनचेतनामूलक सूचना/कार्यक्रमहरू प्रसारण गर्न खर्च गर्न सकिनेछ ।

१७. वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अतिक्रमण नियन्त्रणको लागि डिवकाबाट गस्ती परिचालन (गौडा गस्ति समेत)

अवैध कटानी एवम् वन वन्यजन्तुको अवैध चोरी निकासी तथा चोरी शिकारी नियन्त्रण गर्ने अभिप्रायले वन क्षेत्र भित्रै अस्थायी क्याम्प खडा गरी गस्ती गर्ने सोचका साथ यो कार्यक्रम राखिएको हो । यस कार्यक्रममा विनियोजित बजेटबाट लागत अनुमान स्वीकृत गरी गस्ती टोलीका लागि सञ्चार सेट, पानी, खाजा, सञ्चार, इन्धन तथा सवारी साधन मर्मत/टेन्ट/Sleeping Bag/Matress जस्ता सामाग्री खरिद गर्न सकिनेछ । गस्ती/जंगल क्याम्पिङ बसेको मिति, स्थानको जि.पि.एस. कोअर्डिनेट, संलग्न कर्मचारीहरू, सम्पादन गरिएको गतिविधि, उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन गस्ती/क्याम्पिङमा खटिने इन्चार्जले अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ । सो प्रतिवेदन प्राप्त भए पश्चात् सो सम्बन्धी बिल भर्पाई समेतको प्रतिवेदन संलग्न हुनुपर्नेछ । यो कार्यमा डिभिजन/सब डिभिजन वन कार्यालयका फिल्ड कर्मचारी एवम् सशस्त्र वन सुरक्षा शाखाका सशस्त्र वन रक्षक, सम्बन्धित सामुदायिक वनका पदाधिकारी, उपभोक्ता तथा आवश्यकतानुसार सुरक्षा निकायका सुरक्षाकर्मीहरूलाई परिचालन गर्न सकिनेछ ।

१८. तालिम आवश्यकता पहिचान

कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा कार्यालयको दैनिक कामकाज प्रभावकारी ढङ्गबाट कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो । वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट वन क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई के कस्ता किसिमका तालिमको आवश्यकता रहेको छ भनी पहिचान गर्न जिल्ला जिल्लामा गई सम्बन्धित कर्मचारीहरूसँग प्रश्नावली, सामूहिक छलफल, अन्तरकृया, गोष्ठी/बैठक गरी तालिम आवश्यकता पहिचान गरिनेछ । साथै वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालन भइरहेका तालिम/गोष्ठीहरूका सहभागीहरूसँग समेत छलफल गरेर वा प्रश्नावली दिई तालिम आवश्यकता पहिचान गरिनेछ । यस शीर्षकमा विनियोजित बजेट सम्बन्धित जिल्लाहरूमा भ्रमण गर्दाको दैनिक भत्ता, इन्धन एवम् छलफल, अन्तरकृया, गोष्ठी/बैठक सञ्चालन गर्नका लागि नियमानुसार स्वीकृत नर्मस् अनुसार लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ ।

१९. वन, वातावरण तथा जलाधार क्षेत्रको विकास कार्यक्रमको मन्त्रालय/निर्देशनालय/डिभिजन वन कार्यालय/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन खर्च (राष्ट्रिय वन, वातावरण तथा शहरी वन, भू तथा जलाधार कार्यक्रम)

डिभिजन वन कार्यालय/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयले सम्पादन गरेका विभिन्न कार्यक्रमहरू के कसरी सञ्चालन भएका छन् ? के कति प्रगति भयो ? कुन कुन कार्यक्रमहरू सम्पादन हुन सकेनन् ? कार्य सम्पादनमा के कस्ता व्यवधानहरू आए ? के कुन कार्यक्रमहरूको सम्पादन राम्रो भयो ? के कति वन पैदावर उत्पादन भइ के कति राजश्व प्राप्त भयो ? सञ्चालित विकास कार्यबाट के कति रोजगारी सृजना भयो ? लगायतका विषयमा स्थलगत अनुगमन गरी विवरण सङ्कलन गर्ने प्रयोजनका लागि यो कृयाकलाप समावेश गरिएको छ । कार्यालयहरूले यो कार्य पश्चात वार्षिक रूपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालय/निर्देशनालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । मन्त्रालय/निर्देशनालयबाट भए गरेको अनुगमन प्रतिवेदनहरू कम्पाईल गरी वार्षिक रूपमा अनुगमन पुस्तिका तयार गर्नुपर्नेछ । यस शीर्षकको रकम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, भ्रमण भत्ता, ईन्धन, तथ्याङ्क संकलन, प्रतिवेदन छपाई आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको रिपोर्ट प्राप्त भए पश्चात् मात्र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।

यस कार्यक्रम अन्तरग निम्न कार्यहरू रहेका छन्:

- डिभिजन वन कार्यालय/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयबाट भए गरेका कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन तयारी खर्च
- वन तथा वातावरण क्षेत्रको विकास कार्यक्रम वन निर्देशनालयबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन खर्च (राष्ट्रिय वन, वातावरण तथा शहरी वन, भू तथा जलाधार कार्यक्रम)
- वातावरण तथा शहरी वन, राष्ट्रिय वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन तर्फको कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन तयारी
- कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन तयारी खर्च
- मन्त्रालय/निर्देशनालय/डिभिजन वन कार्यालयबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन तयारी खर्च
- माथि उल्लेखित बाहेकका अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य ।

२०. स्थलगत जाँचबुझ, छानविन तथा अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयारी

विभिन्न निकायबाट प्राप्त हुने उजुरीहरू तथा नियमित अनुगमन प्रयोजनको लागी यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ । यसका उपशीर्षकहरूमा स्वीकृत लागत अनुमान बमोजिम दैनिक भ्रमण भत्ता, गाडीको ईन्धन, गाडीको मर्मत, अनुसन्धानको सिलसिलामा खर्च गरिने मसलन्द र अन्य फुटकर खर्चहरू खर्च गर्न सकिने छ ।

२१. वृद्धिमापन प्लट स्थापना तथा सञ्चालन

यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारी र उपभोक्ता समूहका सदस्यहरू परिचालन गरी वन क्षेत्रको वृद्धिमापनका लागि अनुसन्धान प्लट स्थापना/विगतमा स्थापना भएका वृद्धिमापन प्लटहरूको व्यवस्थापन गरिने छ । वृद्धिमापन प्लट संचालनका लागि अनुसन्धानको Protocol र लागत अनुमान तयार गरी विगतमा स्थापना भएका वृद्धिमापन प्लटहरूको मापन, अभिलेख प्रविष्टि तथा व्यवस्थापन र संचालनका लागि खर्च गर्न सकिनेछ ।

२२. सामुदायिक वनमा वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास/कोचिङ

सामुदायिक वनको स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका वन व्यवस्थापन तथा वन सम्बर्द्धनका कृयाकलापहरूको सामुदायिक वनका उपभोक्ताहरूलाई स्थलगत रूपमा अभ्यास गराउनको लागि यो कृयाकलाप प्रस्ताव गरिएको हो । प्रदेश सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड २०७८ बमोजिम र विनियोजित बजेटको परिधिभित्र रही लागत अनुमान स्वीकृत गराई वन व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने सामान्य प्रकारका औजार खरिद, खाजा, यातायात खर्च, मसलन्द, तालिम सामग्री, प्रशिक्षक भत्ता आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा निम्न बुँदाहरू समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थान
- कार्यक्रममा सहभागी संख्या
- कार्यक्रम सञ्चालनबाट भएको उपलब्धी
- कार्यक्रमको प्रभावकारीता बारे पृष्ठपोषण

२३. सामुदायिक वन समूह दर्ता/कार्ययोजना तयारी/हस्तान्तरण/कार्ययोजना पुनरावलोकन

वन ऐन, २०७६, प्रदेश राष्ट्रिय वन ऐन, २०७६, वन नियमावली, २०७९ तथा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन, वन श्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन २०६९ र दिगो वन व्यवस्थापन कार्यविधि २०७९ को प्रक्रियाहरू पूरा गरी सामुदायिक वन समूह गठन, दर्ता तथा सामुदायिक वनको कार्ययोजना तयारी, वन हस्तान्तरण तथा कार्ययोजना पुनरावलोकनको कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । प्रदेश सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड २०७८ बमोजिम र विनियोजित बजेटको परिधिभित्र रही लागत अनुमान स्वीकृत गराई सामाजिक सर्भेक्षण, वनको सर्भे र नक्सा तयारी, समूहको विधान र सामुदायिक वनको कार्ययोजना टाइपिङ्ग, प्रिन्टिङ्ग, फोटोकपी, वाइन्डिङ्ग आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा निम्न बुँदाहरू समावेश गर्नुपर्नेछ:

- गठित समूहको नाम र ठेगाना
- समूह अनुसारको लाभान्वित घरधुरी संख्या र जनसंख्या
- कार्य समितिको स्वरूप (संख्या तथा महिला प्रतिनिधित्व)
- हस्तान्तरण भएको सामुदायिक वनको नाम र ठेगाना
- हस्तान्तरण गरिएको क्षेत्रफल
- कार्ययोजना पुनरावलोकनको विवरण

२४. हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा पुनरुत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण

यो कृयाकलापको मुख्य उद्देश्य ईच्छाईएको प्रजातिको छत्र घनत्व बीस प्रतिशत भन्दा कम भएको वनको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु हो । यसमा विनियोजित रकम स्वीकृत लागत अनुमान बमोजिम झाडी सफाई, जैविकबार, सम्बृद्धि वृक्षारोपण, वाटरहोल निर्माण, आगलागी र चरिचरन नियन्त्रण जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ साथै आवश्यकता अनुसार वन हेरालु समेत राख्न सकिनेछ । एकै स्थानमा कम्तीमा २ हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा पुनरुत्पादन प्रवर्द्धन कार्य गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् पुनरुत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गरिएको वनको क्षेत्रफल, रोपण गरिएको जात र संख्या, खर्चको बिल भर्पाई, आगलागी तथा चरिचरन नियन्त्रणको कार्यमा गरिएको प्रयास सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

२५. विगतमा शुरु भएका हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षणको निरन्तरता

यो कृयाकलापको मुख्य उद्देश्य ईच्छाईएको प्रजातिको छत्र घनत्व बीस प्रतिशत भन्दा कम भएको वनको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु हो । गत वर्षहरूमा वन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिको लागि हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा पुनरोत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको स्थानहरूमा त्यसको निरन्तरताको लागि यो कृयाकलाप प्रस्ताव गरिएको हो । यसमा विनियोजित रकम गोडमेल, झाडी सफाई, जैविकबार/तारबारको मर्मत, सम्बृद्धि वृक्षारोपण, आगलागी र चरिचरन नियन्त्रण जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ साथै आवश्यकता अनुसार वन हेरालु समेत राख्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् पुनरोत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गरिएको वनको क्षेत्रफल, रोपण गरिएको जात र संख्या, खर्चको बिल भर्पाई, झाडी सफाई, गोडमेल, आगलागी तथा चरिचरन नियन्त्रणको कार्यमा गरिएको प्रयास सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । समुदायले व्यवस्थापन गरेको वन क्षेत्रमा हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा पुनरोत्पादन प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गर्नु परेमा सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूह मार्फत गराउनु पर्नेछ ।

२६. जिल्लास्तरीय सामुदायिक वन पुरस्कार वितरण

सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन, २०७१ को अनुसूचीमा उल्लेखित सामुदायिक वन अनुगमनका सूचकका आधारमा डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतका सामुदायिक वनको मूल्याङ्कन गरी पुरस्कृत गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो । प्रत्येक सब डिभिजन वन कार्यालयले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेको उत्कृष्ट तीन वटा सामुदायिक वनको मूल्याङ्कन गरी डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । पूर्व निर्धारित मूल्याङ्कन र सूचकको आधारमा डिभिजनल वन अधिकृतको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय (जिल्ला समन्वय समितिको प्रतिनिधि-१, योजना तथा अनुगमन शाखाको प्राविधिक-१ समेत) मूल्याङ्कन समिति गठन गरी मूल्याङ्कन गरिनेछ । यसमा मूल्याङ्कनबाट छानिएका प्रथम, दोश्रो र तेश्रो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई पुरस्कार र प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्नपछि प्रतिवेदनमा पुरस्कार प्रदान गरिएको सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम र ठेगाना, पुरस्कृत हुनाको कारण (समूहको विशेषता), मूल्याङ्कन समितिको निर्णय सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्दछ । यस शीर्षकको बजेट लागत अनुमान स्वीकृत गराई प्रमाण-पत्र छपाई, फ्रेम खरिद, बैठक भत्ता, खाजा र नगद पुरस्कार राशी आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

२७. प्रदेशस्तरीय सामुदायिक वन पुरस्कार वितरण

सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन, २०७१ को अनुसूचीमा उल्लेखित सामुदायिक वन अनुगमनका सूचकका आधारमा प्रदेशभित्र रहेका सम्पूर्ण डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतका सामुदायिक वनको मूल्याङ्कन गरी उत्कृष्ट हुने समूहलाई पुरस्कृत गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो । डिभिजन वन कार्यालयले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेको उत्कृष्ट तीन वटा सामुदायिक वनको मूल्याङ्कन गरी वन निर्देशनालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । पूर्व निर्धारित मूल्याङ्कन र सूचकको आधारमा वन निर्देशनालयले मूल्याङ्कन समिति गठन गरी मूल्याङ्कन गर्नेछ । यसमा मूल्याङ्कनबाट छानिएका प्रथम, दोश्रो र तेश्रो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई पुरस्कार र प्रमाणपत्र प्रदान गरिने छ । कार्यक्रम सम्पन्नपछि प्रतिवेदनमा पुरस्कार प्रदान गरिएको सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको नाम र ठेगाना, पुरस्कृत हुनुको योग्यता एवं आधारहरू (समूहको विशेषता), मूल्याङ्कन समितिको निर्णय सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्दछ । यस शीर्षकको बजेट लागत अनुमान स्वीकृत गराई प्रमाण-पत्र छपाई, फ्रेम खरिद, बैठक भत्ता, खाजा र नगद पुरस्कार राशी आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

२८. सामुदायिक वनको अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लामा गठन भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह/वनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र सोबाट प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयारी तथा छपाई गर्ने कार्यमा डिभिजन वन कार्यालयले लागत अनुमान तयार गरी सब डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुमार्फत् कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। यस शीर्षकमा विनियोजन भएको रकम अनुगमन कार्यमा फिल्डमा खटिने कर्मचारीहरुलाई खाजा खर्च, मसलन्द, अनुगमन फर्मेट छपाई तथा प्रतिवेदन तयारी गर्ने र छपाई गर्ने कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ। प्रतिवेदनमा फिल्ड अनुगमनबाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा कम्तीमा देहाय विषयहरु विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।

- समूहको क्रियाशीलताको स्तर निर्धारण (सदस्यता नविकरण, साधारण सभा/समिति बैठक संख्या र उपस्थिति, कार्यक्रममा जनसहभागिता, निर्णय पारदर्शिता आदि)
- वन संरक्षणको अवस्था (वन अपराध नियन्त्रण: चोरी कटान, चोरी निकासी, अतिक्रमण, वन डढेलो, अत्यधिक चरिचरण, दण्ड जरिवाना, पुरस्कार, उपभोक्ताको परिचालन एवं सहभागितको अभिलेख व्यवस्थापन, आदि)
- वन सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनको अवस्था (वन सम्बर्द्धन क्रियाकलाप सञ्चालन-झाडी सफाई, गोडमेल एकल्याउने/पत्ल्याउने/हाँगा काँटछाट, सुधार कटान, वन सम्बर्द्धन प्रणाली लागू भए/नभएको, व्यवस्थापन- वन कार्ययोजना कार्यान्वयन, वन्यजन्तुको बासस्थान संरक्षण तथा व्यवस्थापन, वन पुनरोत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन, हैसियत विग्रेको वनको पुनरुत्थान, वृक्षारोपण/पुनरोपण/सम्बृद्धि वृक्षारोपण आदि)
- वन पैदावार सदुपयोग (काठ/दाउरा उत्पादन, घाटगद्दी व्यवस्थापन भए/नभएको, आन्तरिक/बाह्य बिक्री वितरणको परिमाण र आम्दानी, कटान पश्चातको सरसफाई गर्ने/नगर्ने, काठ दाउराको समयमा नै बिक्री वितरण भए/नभएको, काठ दाउरा बिक्री वितरणमा सिमान्तकृत विपन्न वर्गको लागि सहूलियतको व्यवस्था भए/नभएको, अभिलेख व्यवस्थापन भए/नभएको, कानून बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने शुल्क/दस्तुर समयमा नै दाखिला गरे/नगरेको आदि)
- गैह्र काष्ठ वन पैदावार व्यवस्थापन तथा सदुपयोग (पाइने मुख्य प्रजातिहरुको विवरण, संकलन परिमाण, बिक्री वितरणको परिमाण र आम्दानी, खेती कार्यक्रम सञ्चालन भए/नभएको भएको भए सो को विवरण, खेती बिस्तार तथा उत्पादनमा सिमान्तकृत विपन्न वर्गको सहभागिताको अवस्था आदि)
- आर्थिक कारोबार खाता सञ्चालन, लेखापरीक्षण, बैकिङ्ग कारोबार, वार्षिक प्रतिवेदन, बैङ्क/नगद मौज्दात, बेरुजू एवं आर्थिक अनियमितता, सार्वजनिक लेखापरीक्षण तथा खर्चको पारदर्शिता, खर्चको बाँडफाँड (वन विकास खर्च, विपन्न वर्ग तथा गरीबी न्यूनिकरण कार्यक्रम खर्च, सामाजिक विकास खर्च, प्रशासनिक खर्च आदि)

२९. फलफूलका बिरुवा खरिद तथा वितरण/रोपण

यस कार्यक्रम सामुदायिक वन, कबुलियती वन र निजी जग्गाको उपभोक्ताहरुलाई वृक्षारोपणमा संलग्न गराई हरियाली प्रवर्द्धन गरी आयआर्जन गर्ने हेतुले तयार गरिएको हो। यस शीर्षकको रकम समूह/निजी जग्गा धनी सँग छलफल स्थान छनौट प्रजाति निक्कौल गरी प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली अनुसार फलफूलका बिरुवा खरिद, ढुवानी, वितरण, रोपण लगायतमा खर्च गर्न सकिने छ। सामुदायिक तथा

कबुलियतय वन समूहहरूलाई रोपण खर्च समेत उपभोक्ताहरूलाई वितरण गर्न सकिनेछ । निजी जग्गा धनीलाई विरुवा मात्र उपलब्ध गराइने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि प्रतिवेदनमा खरिद, ढुवानी, वितरण गरिएका विरुवाहरूको विवरण, क्षेत्रफल, खर्चको बिल भर्पाई र सञ्चालित कृयाकलापहरूको फोटो समेत पेश गर्नुपर्नेछ । फलफूल वृक्षारोपण क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको जिम्मा सम्बन्धित व्यक्ति/समूहको हुनेछ । यसरी फलफूलका विरुवा खरिद तथा वितरण/रोपण अन्तर्गत व्यवसायिक रूपमा गत आ.व.मा रोपण भएको क्षेत्रको डिभिजन वन कार्यालयहरूबाट अनुगमन गरी असोज महिना भित्र वन निर्देशनालय/मन्त्रालयमा प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

यस अन्तरगत निम्न कृयाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछः

- सा.व./क.व./निजी वनका उपभोक्ताहरूलाई फलफूलका विरुवा खरिद तथा वितरण/रोपण
- कबुलियती वनमा फलफूल(कागती वा जुनार मध्ये कुनै एक) वृक्षारोपण कार्यक्रम दुईवटा क्लष्टरका २० समूह
- निजी जग्गामा उच्च मूल्य भएका फलफूल (मेकाडामिया र पिकानट समेत) का विरुवा खरिद तथा वितरण
- गुमालचोक सामुदायिक वनमा रैथाने फलफूलका विरुवा वृक्षारोपण (तारबार सहित), चनपा ६, काठमाण्डौ
- माथि उल्लेखित बाहेकको फलफूलका विरुवा खरिद, रोपण/वितरण कार्यहरू

३०. कबुलियती वन समूहको विधान तथा कार्ययोजना पुनरावलोकन (जीविकोपार्जन सुधार योजना समेत-मध्यवर्ती क्षेत्रमा समेत-एउटै क्लष्टरमा)

अवधि पुगि सकेका र कबुलियती वन समूहले पुनरावलोकनको लागि माग गरेका विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना पुनरावलोकन गर्न यस शीर्षकको रकम खर्च गर्न सकिनेछ । यस शीर्षकको रकम सभै तथा नक्साङ्कन, विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी, प्रिन्टीङ तथा वाईन्डिङमा खर्च गर्न सकिनेछ । समूहमा आवद्ध भएका घरधुरीका महिला तथा पुरुषको सहभागितामा कार्ययोजना तयार गर्नुपर्नेछ । जीविकोपार्जन सुधार योजना समावेश भएको कार्ययोजनाको ३ प्रति तयार गर्ने रकम समेत यसै शीर्षकमा समावेश गरिएको छ ।

३१. कबुलियती वन सदस्यहरूको करेसाबारीमा तरकारीको वीउविजन वितरण कार्यक्रम (२०० घरधुरीलाई)

यो कार्यक्रम कबुलियती वन समूहका सदस्यहरूलाई वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापनमा प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले राखिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तरगत कबुलियती वन समूहका उपभोक्ताहरूलाई सम्बन्धित उपभोक्ता समूहहरूको मागको आधारमा सहकार्य गरी सिजन अनुसारको तरकारीको वीउ विजन खरिद तथा वितरण गर्नुपर्नेछ । वितरण गरिएको कबुलियती वन सदस्यहरूको घरधुरी, नाम, ठेगाना, वितरण गरिएको तरकारीको वीउको प्रकार र परिमाण समेतको विवरण सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

३२. कबुलियती वनको लागि प्राविधिक सहयोग सेवा (वन प्राविधिक सहायकबाट)

डिभिजन वन कार्यालयमा नयाँ कबुलियती वन समूह गठन, कार्ययोजना र जीविकोपार्जन योजना तयारी तथा नवीकरण, स्थापित समूहलाई प्राविधिक सहयोग तथा वन प्राविधिकको ज्याला/पारिश्रमिक लगायतका कार्यक्रम सञ्चालनमा यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गरिनेछ ।

३३. कबुलियती वनको बचत सङ्कलन, सहकारी गठनका लागि वित्त सहायक

कबुलियती वन समूहको सञ्चालन, बचत, ऋण परिचालन, बैठक सञ्चालन, माइन्युट लेखन, प्रतिवेदन, समन्वय लगायतका कार्यमा सहजीकरण गर्न तथा वित्त सहायकको ज्याला/पारिश्रमिक लगायतका कार्यमा यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ । वित्त सहायकले हरेक महिनाको मासिक कार्य तालिका १ गते भित्र तयार गरी डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्ने र सो अनुसार कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन महिना समाप्त भएको मितिले ३ दिन भित्र पेश गर्नुपर्नेछ ।

३४. कबुलियती वनको लागि सामाजिक परिचालन सुपरिवेक्षण (डिभिजन सुपरभाइजरबाट)

कबुलियती वन समूहको समूह गठन, सञ्चालन, बचत, ऋण परिचालन, बैठक सञ्चालन, माइन्युट लेखन, रिपोर्टिङ, समन्वय लगायतका कार्यमा सहजीकरण गर्न तथा सुपरभाइजरको ज्याला/पारिश्रमिकमा यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ । डिभिजन सुपरभाइजरले सब डिभिजन वन कार्यालयहरू संगको समन्वयमा सामाजिक परिचालकको कार्यको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गर्नुपर्नेछ । सुपरभाइजरले हरेक महिनाको मासिक कार्य तालिका १ गते भित्र तयार गरी डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्ने र सो अनुसार कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन महिना समाप्त भएको मितिले ७ दिन भित्र आफु लगायत मातहतमा कार्यरत समूह परिचालिकाहरूको समेतको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन सहित पेश गर्नुपर्नेछ । साथै अर्द्धवार्षिक रूपमा कबुलियती वन समूहहरूको वनको अवस्था, समूह परिचालनको यथार्थ विवरण, बचत सङ्कलन तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी एकमुष्ट प्रतिवेदन डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । डिभिजन सुपरभाइजरको कार्य विवरण निम्न बमोजिम हुनेछः

- कबुलियती वन समूह, डिभिजन वन कार्यालय तथा स्थानीय तह लगायत अन्य निकायको बिचमा सम्बन्ध कायम गर्ने,
- समूह सहयोगीको कार्यको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने,
- समूह सहयोगीलाई परिचालन, उत्प्रेरणा र सहयोग गर्ने,
- डिभिजन वन कार्यालय र जिल्ला स्थित अन्य कार्यालयबाट समूहको लागि सञ्चालन हुने फिल्डस्तरका कार्यहरू र तालिम तथा प्रचारप्रसार कार्यमा सहयोग गर्ने,
- समूह सहयोगी मार्फत कबुलियती वन समूहको अनुगमन गर्नमा डिभिजन वन कार्यालय लाई सहयोग गर्ने,
- समूहमा आवद्ध विशेष गरी महिला र दलितहरूलाई आवश्यक सरकारी कागजात, प्रमाणपत्रहरू दिलाउन सहयोग गर्ने,
- सामाजिक परिचालनको कार्यमा मार्गदर्शक बनेर आवश्यक सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

३५. कबुलियती वनको नियमित बैठक तथा पोष्ट फरमेसनका लागि सामाजिक परिचालन सेवा (समूह परिचालन सहयोग-प्रति जिल्ला ८ जना, कार्य सम्पादनको आधारमा मासिक प्रगति अनुसार)

लक्षित समूहहरू मध्येबाट उनीहरूले नै संस्थागत रूपमा छानेका महिला समूह परिचालिकाहरू नै सामाजिक परिचालनका संवाहक हुनेछन् । डिभिजन वन कार्यालयले प्रचलित कानूनको अधिनमा रही सम्झौता गरी सामाजिक परिचालकको पारिश्रमिक उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । सामाजिक परिचालिका छनौट गर्दा परिचालिका परिचालन हुने क्षेत्रमा रहेका कबुलियती वन समूहमा आवद्ध परिवारकै सदस्य मध्येबाट गर्नु पर्नेछ । हरेक

महिनाको मासिक कार्य तालिका १ गते भित्र तयार गरी सब डिभिजन वन कार्यालय मार्फत डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्ने र सो अनुसार कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन महिना समाप्त भएको ३ दिन भित्र सब डिभिजन वन कार्यालय मार्फत डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ। मासिक प्रतिवेदन तथा हाजिरी पेश भए पछि मात्र पारिश्रमिकको भुक्तानी गरिनेछ। सामाजिक परिचालकको कार्य विवरण निम्न बमोजिम हुनेछः

- कबुलियती वन समूह, डिभिजन वन कार्यालय/सब डिभिजन वन कार्यालय स्थानीय निकाय लगायतका कार्यालय/निकायको बिचमा समन्वय गर्ने गराउने,
- समूह गठनका लागि परिचालन, उत्प्रेरणा र सहयोग गर्ने,
- बैठक व्यवस्थापन गर्न कबुलियती वन समूहलाई निरन्तर सहयोग गर्ने, नेतृत्व विकास, अभिलेख राख्ने, बचत गर्ने र वातावरण संरक्षण तथा सरसफाई बारे समूह सदस्यलाई ज्ञान दिने,
- डिभिजन वन कार्यालय/सब-डिभिजन वन कार्यालयसँग समन्वय गरी समूहको लागि सञ्चालन हुने फिल्डस्तरका कार्यहरू र तालिम तथा प्रचार प्रसार कार्यमा सहयोग गर्ने,
- आफ्नो कार्यक्षेत्रका सबै कबुलियती वन समूहको बैठकमा भाग लिने,
- कबुलियती वन समूहको अनुगमन कार्यमा सब डिभिजन वन कार्यालयलाई सहयोग गर्ने,
- विशेष गरी महिला र दलितहरूलाई सरकारी कागजात, प्रमाणपत्रहरू दिलाउन गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने,
- साधारण लेखपढ गर्न नजान्ने सदस्यलाई प्रौढ शिक्षामा सहभागी गराउने र नेतृत्व विकासका लागि समूहको जनशक्ति विकास गराउने,
- डिभिजन वन कार्यालयको नियमित मासिक बैठकमा सम्भव भएसम्म सहभागी हुने,
- समूहले पाउने सहयोगको बारेमा डिभिजन वन कार्यालयबाट जानकारी लिई सोही बमोजिम समूहलाई जानकारी गराउने,
- अन्यको हकमा मार्गदर्शनमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।

३६. वन्यजन्तु उद्धारको लागि आवश्यक औजार/सामान खरिद

वन्यजन्तु उद्धार कार्य गर्नका लागि आवश्यक पर्ने उपयोगी व्यक्तिगत सुरक्षाका सामग्री (PPE) साधनहरू खरिद गर्नका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो। वर्तमान अवस्थामा वन्यजन्तु व्यवस्थापन गर्न सजिलो होस् भनि उपयुक्त सामनहरूको खोजी गरी उपयोगी सामान प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली अनुसार खरिद गर्न सकिनेछ।

३७. वन्यजन्तुको वासस्थान विकासको लागि घाँसे मैदान व्यवस्थापन

वन्यजन्तुको वासस्थान संरक्षण तथा विकासको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो। यसमा विनियोजन भएको रकम स्वीकृत लागत अनुमान बमोजिम मिचहा प्रजाति हटाउने, झाडी एवं लहरा हटाउने, अनुपयुक्त प्रजातिका रुख तथा रुखको जरा/ठुटा उखेल्ने, कन्ट्रोल बर्निङ्ग, स-साना वाटरहोल निर्माण जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ।

३८. भीमफेदीस्थित हात्तिसार संग्राहलय सञ्चालन खर्च

यस कार्यक्रम अन्तरगत उक्त संग्राहलयको विजुली, पानी, संग्राहलय हाताको सरसफाई, गत आर्थिक वर्षमा गरिएको ट्यागिङ्गहरूको व्यवस्थापन लगायतको काममा खर्च गर्न सकिनेछ।

सिलवाल

सचिव

३९. सालकको वासस्थान संरक्षण र विकास कार्यक्रम

सालक पाईने स्थानमा विशेष योजना बनाई लागत अनुमान स्वीकृत गरी सोही बमोजिमका कृयाकलापहरूको कार्य सञ्चालनमा खर्च गर्न सकिनेछ।

४०. फिल्डमा कार्य संचालनको क्रममा हुन सक्ने तत्काल उद्धार र प्राथमिक उपचार कार्यक्रम

वनको संरक्षण व्यवस्थापनका लागि फिल्डमा खटिएर जाने वन कर्मचारीहरूलाई फिल्डमा काम गर्दा हुने दुर्घटना आकस्मिक रूपमा स्वास्थ्यमा गडबढी, आदि कारणले हुने स्वास्थ्य समस्याको प्राथमिक उपचार र तत्काल उद्धारका लागि यो कृयाकलाप समावेश गरिएको हो । यसमा विनियोजन भएको रकम घटना स्थलमा हुने प्राथमिक उपचार, घटना स्थलबाट तत्काल उद्धार गरी उपचार हुने स्थल/अस्पतालसम्म जाने सवारी साधन (हेलिकप्टर, एम्बुलेन्स आदि) भाडामा खर्च गर्न सकिनेछ ।

४१. WCCB बैठक सञ्चालन

वन्यजन्तु संरक्षणका लागि नियमित रूपमा सुरक्षा संयन्त्र परिचालन तथा समन्वयको लागि WCCB बैठक बस्दछ । सोही प्रयोजनको लागि स्वीकृत लागत अनुमान बमोजिम सहभागीहरूको लागि भत्ता, खाजा तथा यातायात खर्चमा रकम खर्च गर्न सकिनेछ। भुक्तानी वा पेशकी फछ्यौटको लागि बैठकमा उपस्थित पदाधिकारीहरूको उपस्थिति, माइन्युट, फोटो लगायतको विवरण पेश गर्नुपर्नेछ। WCCB बैठक पश्चात प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालय/निर्देशनालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४२. Wall /Stone/Street site मा वन्यजन्तुको जनचेतनामूलक पेन्टिङ्ग (सब डिभिजनमा, कार्यविधिमा उल्लेखित साईज र शब्द संख्या)

बाटोको दायाँ बायाँ, सेवा ग्राहीहरूको बढी आवतजावत हुने ठाउँ, कार्यालयको कम्पाउण्ड भित्र र पर्खाल को बाहिरी भाग आदिमा वन, वन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गि र पारस्थितिकीय प्रणालीको बारेमा जनचेतनामूलक सन्देश दिने खालको भनाई, स्लोगन, आर्ट आदिको भित्ते लेखन/पेन्टिङ गर्ने अभिप्रायले यो कार्यक्रम राखिएको हो । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि पेन्टिङ भएको विषय वस्तुको सूची, कुन ठाउँमा गरिएको हो ? सोको विवरण, फोटोहरू र बिलभर्पाई पेश गर्नुपर्नेछ ।

४३. हरेक सब डिभिजनमा वन वन्यजन्तु संरक्षणका लागि अधिकृतसहितको कर्मचारीटोलीको गस्ति परिचालन खर्च (सब डिभिजन मार्फत) १२ महिना

वन र वन्यजन्तु संरक्षणको लागि नियमित गस्ती अपरिहार्य हुन्छ । सब डिभिजन वन कार्यालयहरूले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका वनक्षेत्र, नाका, बाटो आदिमा संभाव्य अवैधानिक गतिविधिहरूको निगरानी गर्नुपर्ने हुन्छ । सब डिभिजन वन कार्यालयले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेका त्यस्ता क्षेत्रहरूको तथ्याङ्क राखी त्यसलाई नियमित अपडेट गरी डिभिजन वन कार्यालयमा जानकारी गराउनु पर्दछ र ती क्षेत्रहरूमा नियमित गस्ती र निगरानी राख्नु पर्दछ। यो कार्यमा सब-डिभिजन वन कार्यालयका फिल्ड कर्मचारी एवम् आवश्यकता अनुसार सशस्त्र वन सुरक्षा शाखाका सशस्त्र वन रक्षक तथा सम्बन्धित सामुदायिक वनका पदाधिकारी तथा उपभोक्ताहरू समेत परिचालन गर्न सकिनेछ । यस कृयाकलापमा विनियोजित बजेट स्वीकृत लागत अनुमान बमोजिम गस्ती टोलीका लागि पानी/खाजा, सञ्चार, इन्धन तथा गस्ती परिचालन र सूचनाको लागि अत्यावश्यक सामग्री

सञ्चारसेट खरिद लगायतमा खर्च गर्न सकिनेछ । सबै विभिन्न प्रमुखले गस्तीमा संलग्न कर्मचारीहरूको विवरण एवम् भए गरेको गतिविधि एवम् उपलब्धी र खर्च बिल भर्पाई सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

४४. उद्धार टोलीको लागि बीमा खर्च

वन, वातावरण तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा फिल्डस्तरमा खटिएको क्रममा कुनै भवितव्यमा परी दुर्घटनामा परेको खण्डमा पिडीत पक्षलाई तत्काल राहत प्राप्त होस भन्ने अभिप्रायले यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । टुहुरा, घाईते, अशक्त र आक्रमणको चपेटामा परेका वन्यजन्तुको उद्धार गरी सुरक्षित तवरले प्राकृतिक बासस्थान वा अन्य कुनै पर-स्थानीय (Ex-Situ) संरक्षण गर्ने Rapid Response Team लाई हौसला प्रदान गर्नको निम्ति बिमा गरिनेछ । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम बिमा एजेन्टसँग समन्वय गरी उपयुक्त बीमा पोलिसिबाट बीमा गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् बीमा गरिएको उद्धार टोलीको विवरण तथा बिमा रकम र अवधि सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

४५. गत आव देखि कार्यरत विशेषज्ञ भेटेनरी डाक्टरको पारिश्रमिक काठमाडौं (अधिकृतस्तर)

टुहुरा, घाईते, अशक्त र आक्रमणको चपेटामा परेका वन्यजन्तुको हेरचाह, उपचार तथा उद्धारको लागि आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ भेटेनरी डाक्टरको परामर्श तथा विशेषज्ञ सेवाको लागि यो शीर्षकमा विनियोजित बजेटबाट प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली बमोजिम खर्च गर्नुपर्नेछ । आवश्यकता अनुसार अन्य निकायको समेत सहयोग लिन सकिने छ ।

४६. भीमफेदीस्थित हात्तिसार संग्राहालयको लागि चौकिदार र माली

भीमफेदीस्थित हात्तीसार संग्राहालयमा हेरचाह तथा सुरक्षाको लागि चौकिदार मालिको काम गर्न अनुभव प्राप्त व्यक्तिलाई सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा नियमावली, २०६४, प्रदेश सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०७६ तथा प्रचलित नर्मसूको पालना गरी सेवा करार सम्झौता गरी सम्झौता बमोजिमको कामकाज गर्न लगाईनेछ ।

४७. धार्मिक वन समूहको गठन तथा हस्तान्तरण/नवीकरण

यस शीर्षकमा विनियोजित रकम प्रचलित वन ऐन तथा नियमावली बमोजिम गठन हुने धार्मिक वन समूहको कार्ययोजना तयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू जस्तै वन क्षेत्र सर्भेक्षण, वन स्रोतको ईन्भेन्ट्री, कार्ययोजना लेखन तथा छपाई र किताब बाईण्डिङ लगायतका कार्यहरूमा खर्च गर्नुपर्नेछ । यो कृयाकलाप सम्पन्न भए पश्चात् धार्मिक वन उपभोक्ता समूह गठन, कार्ययोजना निर्माण तथा हस्तान्तरण/नवीकरण भएको हुनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात् प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरू समावेश गर्नुपर्नेछः

- हस्तान्तरण/नवीकरण गरिएको वनको नाम र ठेगाना
- हस्तान्तरण/नवीकरण भएको स्वीकृत कार्ययोजना
- बैठकको खाजा खर्च माग गर्दा माईन्युटको छायाँकपि समेत संलग्न गर्नुपर्ने
- कार्ययोजना हस्तान्तरण/नवीकरण गर्दा खिचिएका फोटो/भिडियोहरू

४८. गत/विगत आर्थिक वर्षमा भएको जडिबुटी खेती क्षेत्रमा पुनःरोपणका लागि बिरुवा खरिद, गोडमेल तथा क्षेत्र विस्तार आदि

बिरुवा रोपण कार्य गरे पश्चात् त्यसको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्य निकै चुनौतिपूर्ण तथा महत्वपूर्ण हुन्छ। बिरुवा रोपण कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याउने हो भने रोपण गरिएको क्षेत्रमा मर्न गएको बिरुवाको स्थानमा पुनः बिरुवा रोपण गर्नुपर्ने हुन्छ। यस शीर्षकमा विनियोजित रकम गत आर्थिक वर्षहरूमा रोपण गरिएको क्षेत्रमा अनुगमन निरीक्षण गरी पुनःरोपण गर्ने कार्यमा आफ्नै नर्सरीमा भए सोही बिरुवा, नभएमा खरिद गर्ने, खाडल खन्ने, सरसफाई तथा गोडमेल गर्ने, रोपण गरिएको क्षेत्र विस्तार गर्ने जस्ता कार्यमा खर्च गर्नुपर्नेछ। कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् पुनःरोपण गरिएको बिरुवाको प्रजाति, संख्या, रोपण गरिएको स्थान तथा फोटो सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।

४९. प्राकृतिकरूपमा पाइने चिउरीको संरक्षण तथा प्राकृतिक पुनरुत्पादन व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा चिउरी पाइने क्षेत्रको स्रोत सर्वेक्षण र नक्सांकन गरी पकेट क्षेत्रको निर्धारण गरी सो क्षेत्रमा रहेका स्वस्थ चिउरीको रुख तथा पुनरुत्पादनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन कृयाकलाप गर्न यो शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ। यो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा प्राकृतिक रूपमा रहेका चिउरीका रुखहरू सम्बन्धित सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन समूहसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा पकेट क्षेत्रमा बसोबास गर्ने सिमान्तकृत समूहसँग कबुलियतनामा गरी संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि जिम्मेवारी प्रदान गर्नुपर्नेछ।

५०. सामुदायिक वनको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी

यस कार्यक्रम अन्तर्गत दिगो वन व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९ अनुसार सामुदायिक वनहरूको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी गरिनेछ। साथै वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाको म्याद समाप्त भएको सामुदायिक वनहरूको दिगो वन व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९ अनुसार पुनरावलोकन तथा नवीकरणका लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ। यस कार्यक्रममा विनियोजित रकमबाट वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी/परिमार्जनका लागि वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयको स्वीकृत वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा भू संरक्षण सम्बन्धी विकास निर्माण कार्यक्रमका लागि दर विश्लेषण नर्मस, २०७० बमोजिम लागत अनुमान स्वीकृत गराई सोही बमोजिम खर्च गर्न सकिनेछ। वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारीका लागि कार्यालयमा उपलब्ध जनशक्ति नभएको अवस्थामा प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन र सार्वजनिक खरिद नियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम सेवा प्रदायक मार्फत कार्य संचालन गर्न सकिनेछ।

५१. वन वाटिका निर्माण तथा वासस्थान व्यवस्थापन (प्रजाति विशेष)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत सडक किनार, नदी किनार तथा सार्वजनिक स्थानमा लोपोन्मुख तथा बहुमुल्य प्रजातिहरू (सीता अशोक, छतिवन, चिउरी, विजयसाल, चाँप, सतिसाल, रुद्राक्ष, पलाँस, वर, पिपल, समी, श्रीखण्ड आदि) को वृक्षारोपण गरी संरक्षण र प्रबर्द्धन गरिनेछ। वाटिकामा प्राकृतिक रूपमा रहेको वनस्पतिको संरक्षण, प्रबर्द्धनका लागि खर्च गरिनेछ।

५२. सामुदायिक वन व्यवस्थापन गरी काठ/दाउरा उत्पादन

मन्त्रालयद्वारा स्वीकृत दिगो वन व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९ बमोजिम तथा आवश्यकताको आधारमा काठ, दाउराको संकलन गर्नुपर्ने भएमा सोका लागि यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्नुपर्नेछ । आफ्नो श्रोत साधनबाट सामुदायिक वनको कार्ययोजना बमोजिम काठ दाउरा संकलन गर्न नसक्ने वार्षिक दश लाख रुपैया भन्दा कम कारोबार हुने सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका लागि प्रस्ताव पेश गर्न डिभिजन वन कार्यालयले मंसिर मसान्त भित्र १५ दिने सार्वजनिक सूचना अनिवार्य रूपमा प्रकाशित गर्नुपर्नेछ । प्राप्त प्रस्तावहरूको मुल्याङ्कन गरी छनौट भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसंग प्रचलित कानून बमोजिम सम्झौता गरी संकलन खर्च उपलब्ध गराउन सकिनेछ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत संकलन भएको काठ, दाउराको बिक्री पश्चात संकलन खर्च प्रदेश सरकारको संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि कार्य संचालन भएको समूहको नाम र ठेगाना, काठ दाउराको परिमाण, ठेक्का तथा अमानतको विवरण, संचालित कृयाकलापको फोटो, उपभोक्ता समितिको निर्णय लगायतका खर्च विलभर्पाई संलग्न गरी पेश गर्नुपर्नेछ । साथै यसको प्रतिवेदन मन्त्रालय/निर्देशनालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

५३. सामुदायिक वनमा थिनिङ्ग कार्यको लागि सहयोग

सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम लागू भएपछि वनको संरक्षणबाट पुनरोत्पादन भई हाल अधिकांश सामुदायिक वनको वनक्षेत्र पोथ्रापोथ्री वा पोल अवस्थाको वनमा स्थापित भएको पाइन्छ । त्यस्तै कतिपय सामुदायिक वनहरूको क्षेत्र अझै झाडीयुक्त अवस्थामा समेत रहेका छन् । हाल सामुदायिक वनमा सिल्भिकल्चर प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्यक्रम समेत लागू भै आएको ती वनको व्यवस्थापन कार्ययोजनाले सुधार कटानको सिफारिस समेत गरेको पाइन्छ । प्राविधिक हिसाबले थिनिङ्ग गर्न आवश्यक देखिएको सबै प्रकारका सामुदायिक वनमा थिनिङ्ग, झाडी सफाई, तथा वन व्यवस्थापन योजनामा उल्लेखित स्थानहरूमा सुधार कटान, थिनिङ्गका वार्षिक थिनिङ्ग योजना तयारी तथा स्वीकृत गरी यो कृयाकलाप गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम संचालन गर्दा प्रचलित नर्मसको आधारमा लागत अनुमान स्वीकृत गरी कार्य संचालन गर्नुपर्ने छ । यस कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अनिवार्य रूपमा वन उपभोक्ता समूहको लागत सहभागिताको सुनिश्चिता हुनुपर्नेछ । यो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा सामुदायिक वनको वन कार्ययोजनामा थिनिङ्ग/सुधार कटान/झाडी सफाईको कृयाकलाप संचालन गर्ने भनी उल्लेख भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू मध्येबाट माग संकलन गरिने छ । संचालन गर्न सकिने परिमाण, औचित्य, समूहको सक्रियता, समूहको आर्थिक अवस्था, वनको अवस्था लगायतलाई विचार गरी डिभिजन वन कार्यालयले छनौट गरी उपयुक्त सामुदायिक वनमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सक्नेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि कार्य संचालन भएको समूहको नाम र ठेगाना, समूह छनौटका आधारहरू, संचालित कृयाकलापको कार्य संचालन पूर्व र संचालन पश्चातको फोटो, उत्पादन भएको वन पैदावारको परिमाण, थिनिङ्ग गरेको वनको क्षेत्रफल, उपभोक्ता समितिको निर्णय लगायतका खर्च विलभर्पाई संलग्न गरी प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

५४. विगत आर्थिक वर्षमा निजी तथा सामुदायिक वनमा मोसो बाँसको अध्ययन तथा अनुसन्धानको लागि स्थापना भएको प्लट व्यवस्थापन

विगत आर्थिक वर्षहरूमा निजी तथा सामुदायिक वनहरूमा स्थापना गरिएको मोसो बाँसको स्थायी प्लटको व्यवस्थापनका लागि यो शीर्षकको रकम खर्च गरिनेछ । स्थायी प्लटको विवरण र सोमा मापन गरिएको